

Raziskovanje slovenske frazeologije – sedanje stanje in zasnova frazeološkega slovarja

Janez Keber

IZVLEČEK: V prvem delu prispevka podaja avtor pregled sedanjega stanja frazeoloških raziskovanj v Sloveniji, v drugem pa nakaže kratko zasnovo za frazeološki slovar slovenskega jezika, ki je v srednjeročnih načrtih Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

ABSTRACT: The first part of the article brings an outline of the present situation in research of phraseology in Slovenia and in the second part the author gives a brief presentation of the concept of the phraseological dictionary of the Slovenian language as incorporated in the medium-term plans of the Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language at SRC SASA.

Uvod

Pri raziskovanju katerega koli področja mora raziskovalec, ki hoče napraviti korak naprej, spoznati in preučiti doslej raziskano. To velja tudi za raziskovanje slovenske frazeologije, ki je uradno ena od mojih delovnih nalog raziskovalca v Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Njej naj bi namenjal 20 % svojega delovnega časa, tj. en delovni dan v tednu. Cilj mojega raziskovanja frazeologije naj bi bila priprava na izdelavo frazeološkega slovarja slovenskega jezika. V ta namen naj bi zbral čim popolnejšo bibliografijo, pripravil zasnovo za frazeološki slovar ter z raziskovanjem in objavami pridobil izkušnje in reference za izpeljavo projekta *Frazeološki slovar slovenskega jezika*. S tem prispevkom izpolnujem prvi dve zadolžitvi, iz nadaljnjega besedila pa je razvidno, da je izpolnjena tudi tretja. Odrejeni čas za tako zahtevno nalogo je bil odmerjen preskopo, razen tega pa je bil pogosto zmanjšan¹ na račun projekta *Slovarski del novega Slovenskega pravopisa*, pri katerem sem udeležen z 80 % svojega delovnega časa. Kot raziskovalec, ki se pri delu ne zanaša samo na odrejeni čas, pa sem kljub temu na področju raziskovanja frazeologije nasploh naredil vsaj toliko, kot če bi mi bil zanj določen polni delovni čas. O tem se je možno prepričati iz moje bibliografije

¹ Nekajkrat se je namreč pojavila tudi zamisel o ukinitvi teh 20 % v prid pravopisa. Za nekaj mesecev sem ta delež delovnega časa na željo vodstva Inštituta namenil za delo pri novi izdaji *Besedišča slovenskega jezika*.

v obdobju po letu 1990 (gl. seznam slovenske frazeološke bibliografije na koncu prispevka in bibliografije raziskovalcev v COBISS-u). Za pokritje enega dneva v tednu pa bi popolnoma zadostovalo že moje skoraj vsakotredensko sodelovanje v oddaji *Kdo ve* na Valu 202 Radia Slovenija, ki se je začelo leta 1995. Za to oddajo sem pripravil razlage izvora mnogih frazemov in drugih izrazov.² Nekateri od teh so obravnavani v mojem delu *Živali v prisposodobah* v okviru posameznih živalskih zgodb, nekateri pa objavljeni v *Družinski pratiki* pod skupnim naslovom *Tudi tako se lahko reče*.³ Z manjšimi dopolnili, zlasti z nekoliko izpopolnjenimi trenutno dostopnimi zgodovinskimi podatki, in povzermalno študijo bi lahko te razlage kmalu izšle v samostojni knjigi. Že doslej opravljeno delo pri tej oddaji pa bi me ob knjigah iz živalske frazeologije in metaforike *Živali v prisposodobah 1–2*, ki sta izšli v letih 1996 in 1998, dveh izdajah *Leksikona imen*, ki sta izšli leta 1988 in 1996, in obsežni frazeološki bibliografiji po zdajšnjih pogojih Ministrstva za znanost in tehnologijo RS za nosilce raziskovalnih nalog⁴ nedvomno kvalificiralo za izvedbo projekta *Frazeološki slovar slovenskega jezika*, za katerega sem bil v zadnjem desetletju na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša tudi edini s petino delovnega časa načrtovani ter slovarsko in frazeološko specializirani raziskovalec.⁵ Kot tak bi

² Vseh skupaj je okrog 140. O tem sodelovanju in o izkušnjah pri razlaganju izvora slovenskih frazemov sem govoril na *Frazeološkem popoldnevu*, ki ga je organiziral Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik Oddelka za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani 15. marca 2000. Prispevki s tega popoldneva bodo objavljeni v posebni publikaciji – Skriptah tega centra jeseni leta 2000. V svojem prispevku sem med drugim pripravil prikaz razlag izvora nekaj tipičnih frazemov in jim dodal komentar desetih vidikov, po katerih raziskujem njihov izvor.

³ V vsakoletnem prispevku poljudno pojasnujem izvor dveh, treh frazemov, razlage pa so opremljene s karikaturami, ki tematiko bolj nazorno približajo bralcem.

⁴ Gl. spletno stran tega ministrstva, Zakon o raziskovalni dejavnosti (*Uradni list RS/I*, št. 8-355/91, IV. Nacionalni raziskovalni program, člena 29 in 30:

29. člen

Odgovorni nosilec raziskovalnega projekta je lahko raziskovalec, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

– ima doktorat znanosti;

– ima objavljena znanstvena dela v zadnjih treh letih;

– izkazuje sposobnost za organiziranje in vodenje raziskovalne skupine;

– je praviloma v delovnem razmerju v raziskovalni organizaciji, kjer izvaja projekt, ali je zasebni raziskovalec.

30. člen

Odgovorni nosilec razvojnega projekta je lahko raziskovalec, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega člena.

Odgovorni nosilec projekta je lahko tudi strokovnjak, ki ne izpolnjuje pogojev iz 1. in 2. alinee prejšnjega člena, če ima opravljena raziskovalna ali razvojna dela, registrirane patente oziroma inovacije.

⁵ Na inštitutu se je sicer nekaj raziskovalcev občasno ukvarjalo s frazeologijo in objavilo kakšen članek v zvezi z njo. Ena mlada raziskovalka je pripravila, druga pa pripravljala magistrsko nalogo iz frazeologije. Zato je v tem trenutku po mojem mnenju praktično nemogoče sestaviti delovno zagnano, učinkovito in frazeološko usposobljeno skupino, ki bi npr. v petih letih izdelala *Frazeološki slovar slovenskega jezika*.

s polnim delovnim časom in z izkušnjami pri pisanju temeljnih imenoslovnih in frazeoloških del in z ustrezno tehnično in računalniško podporo lahko sam napisal *Frazeološki slovar slovenskega jezika* v sorazmerno kratkem času. Morebitna delovna skupina brez slovaropisnih in frazeoloških referenc bi bila pri tem prej ovira kot pomoč, prav tako pa seveda nosilec brez takih referenc.

1 Viri frazeoloških raziskovanj

Na začetku pregleda se mi zdi umestno navesti glavne vire frazeoloških raziskovanj v Sloveniji. Brez poznavanja teh je nemogoče temeljiteje raziskovati frazeološke enote, ki tvorijo frazeologijo določenega jezika.

Med glavnimi viri za raziskovanje frazeologije so slovarji – enojezični, dvojezični in večjezični, in to od začetkov slovenskega knjižnega jezika, tj. od 16. stoletja naprej. Prav starejši slovarji zapolnjujejo praznino, ki jo predstavlja dejstvo, da še nimamo zgodovinskega slovarja slovenskega jezika.⁶ Za najstarejša obdobja slovenskega knjižnega jezika si lahko pomagamo z obsežnim gradivom za *Slovar slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja*, ki se nahaja v Sekciji za zgodovinske slovarje Inštituta za slovenski jezik. To gradivo, kot tudi posamezna dela protestantskih piscev, so delno že uporabili posamezni raziskovalci frazeologije, npr. France Novak⁷ in Erika Kržišnik.⁸ Slednja je raziskala frazeologijo tudi v nekaterih drugih starejših in sodobnih slovarjih, npr. pri Gutschmannu,⁹ Murku,¹⁰ v SSKJ,¹¹ a tudi v nekaterih starejših in sodobnejših leposlovnih in publicističnih tekstih.¹²

⁶ Obeti, da bi se stanje kmalu spremenilo, se ustavljajo pri poskusnem zvezku *Slovarja protestantskih piscev 16. stoletja*, ki se napoveduje že nekaj let, in bo, upam, kmalu izšel.

⁷ V disertaciji z naslovom *Samostalniška večpomenskost v jeziku protestantskih piscev (16. stoletja)*, Ljubljana 1992, je poglavje FRAZEOLOGIZACIJA (str. 268–311) namenil procesu frazeologizacije.

⁸ Gl. njen članek Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni ordningi, *Obdobja* 6, Ljubljana 1984, 435–445.

⁹ Gl. Gutschmannovo razumevanje stalnih besednih zvez, *Jezikoslovne in literarnovedne raziskave*, ur. Breda Pogorelec s sodelavci, 1997, 27–37.

¹⁰ Gl. Frazeologija v Murkovem slovarju, *Murkov zbornik, referati s simpozija Anton Murko in njegov čas*, ur. Marko Jesenšek, Maribor 1999, 312–347.

¹¹ Gl. Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2, 1987/1988, št. 2, 143–162.

¹² Gl. njene članke Frazeologija v kratki pripovedni prozi druge polovice 19. stoletja, *XXX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1994, 53–67; Tipologija frazeoloških prenovitev v Cankarjevih proznih besedilih, *Slavistična revija* 38, 1990, 399–420; Frazeologija v slovenskem časopisju 1991, *XXVII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1991, 89–98; Frazeologija v slovenskem časopisju v dveh prelomnih obdobjih, *Języki słowiańskie 1945–1995* / ur. Stanisław Gajda, 1995, 217–226; Frazeologija v slovenskem časopisju štiri leta po osamosvojitvi, *Jezik in čas*, ur. Ada Vidovič-Muha, 1996, 175–189; in magistrska naloga *Frazeologija v moderni*, Ljubljana 1988.

Slovar slovenskega knjižnega jezika je edini slovenski sodobni razlagalni slovar srednjega obsega, v katerem je frazeologija glede na čas nastajanja in obsegovno omejenost dobro zastopana in večinoma ustrezno razložena, vsekakor bolje kot v katerem koli drugem slovenskem enojezičnem ali dvojezičnem slovarju pred njim.¹³ Zato je v njem možno najti večji del v slovenskem jeziku uporabljenih frazemov. Praviloma jih najdemo pri vseh iztočnicah, ki so sestavine v določenem frazemu. Česar ni v SSKJ, skoraj gotovo najdemo v gradivu Kartoteke za SSKJ.

Gradivo Kartoteke za SSKJ, ki je glede na število besed v njej s SSKJ izkoriščeno komaj z dobro tretjino, je za raziskovalca leksikologa in frazeologa nepogrešljivo. V njem so številni izrazi in frazeologemi z različicami, ki jih ni v SSKJ, a tudi različice frazeologemov, ki so v SSKJ. Iz gradiva je možno ugotoviti približen čas pojavitve frazemov v slovenskem prostoru za zadnjih 150 let, ne tako redko tudi najti podatke o njihovem izvoru. Ta čas je tudi slovarsko preverljiv, o čemer pa več v nadaljevanju. Kartoteka se stalno dopolnjuje, čeprav v manjšem obsegu, kot bi redni ali občasni uporabniki gradiva želeli. Poudariti moram, da je to gradivo brezplačno na voljo vsem, ki si ga želijo ogledati in črpati podatke iz njega. Prav tako je na internetnem naslovu <http://bos.zrc-sazu.si> dostopna elektronska besedilna zbirka Inštituta za slovenski jezik z naslovom BESEDA – SLOVENSKI BESEDILNI KORPUS, ki ob stalnem hitrem povečevanju trenutno obsega okrog 50 milijonov besed iz časopisja in iz starega leposlovja. Širšemu krogu uporabnikov pa je nedostopna večja, a zaprta elektronska besedilna zbirka FIDA, pri izgrajevanju katere sodelujejo Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut Jožef Stefan, založba DZS in podjetje Amebis.¹⁴

Raziskovalec frazemov, posebno pa njihovega izvora, tudi ne more mimo vsaj treh pomembnih slovarjev. To so *Deutsch-slovenisches Wörterbuch* Mateja Cigaleta iz leta 1860, *Slovensko-nemški slovar* Maksa Pleteršnika iz let 1894–1895 in *Slovar slovenskega jezika* Jože Glonarja iz leta 1936. Prva dva sta nepogrešljiva tudi zato, ker se da iz njih ugotoviti razmerje med slovenskimi in nemškimi frazemi. V Cigaletovem slovarju so pogosto navedene tudi vzporednice in izposojenke iz drugih slovanskih jezikov. Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* je nekakšen tezavrus, tj. slovar knjižne in narečne slovenske leksike in frazeologije ob koncu 19. stoletja.¹⁵ Njegovi podatki o pojavitvah besed v starejših slovarjih in prostorski

¹³ Med utemeljenimi kritikami prikaza frazeoloških enot v SSKJ bi omenil naslednja članka: Jürgen Petermann, Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV), Nekaj osnovnih vprašanj vloge frazeologije v slovarju, *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura*, Ljubljana 1988, *Obdobja* 8, 301–310, ter Erika Kržišnik, Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2, Ljubljana 1987/1988, št. 2, 143–162.

¹⁴ Natančnejše podatke o tej elektronski besedilni zbirki je možno prebrati na internetnem naslovu <http://www.fida.net/vsebina.html>.

¹⁵ O frazeologiji v tem slovarju je pisala npr. Marjeta Humar, Frazeologija kot ponazarjalno gradivo v Pleteršnikovem slovarju, v: Jože Toporišič (ur.) *Pleteršnikov slovensko-nemški slovar*. zbornik s simpozija '96 v Pišecah, Novo mesto 1998, 87–96. O izimenski leksiki in frazeologiji v SSKJ sem pisal jaz: Izimenska leksika in frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Rječnik i društvo, zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i*

razporejenosti v veliki meri zapolnjujejo praznino zaradi odsotnosti zgodovinskih slovarjev.¹⁶ Odlika Glonarjevega SSJ pa je med drugim, da je avtor ob upoštevanju Pleteršnika prav v frazeologiji sprejel in razložil veliko novega in tudi starejšega, kar je bilo Pleteršniku ob njegovem zmernem purizmu le preveč nemško. Od Glonarjevega SSJ do SSKJ je vredno preveriti še vmesni *Slovenski pravopis* 1962.

Kot dobrodošle vire za raziskovanje leksike in frazeologije je treba imeti vse starejše slovarje, in to od Megiserjevih večjezičnih slovarjev¹⁷ s priredbo Annelies Lägereid in faksimilom slovarja iz leta 1592 z naslovom Hieronimus Megiser, *Slovenisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch* (Wiesbaden 1967), slovensko priredbo *Thesaurusa polyglottusa* z naslovom *Slovensko-latinsko-nemški slovar* (Ljubljana 1977) Jožeta Stabeja, do obsežnih rokopisnih slovarjev Hipolita in Vodnika, dalje Matije Kastelca – Gregorja Vorenca *Dictionarivm latino-carniolicvm 1680–1710*, v priredbi Jožeta Stabeja z naslovom *Slovensko-latinski slovar* (Ljubljana 1997), in Murkovih slovarjev pa do Cigaletovega in novejših, o katerih pa je bilo nekaj že povedanega.

Iz obdobja zadnjih desetih let bi bilo treba glede narečne frazeologije opozoriti na dve deli, in sicer Ludvika Karničarja *Der Obir-Dialekt in Kärnten* (Wien 1990) in Petra Weissa *Slovar govorov Zad्रेčke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami*, poskusni zvezek A–H (Ljubljana 1998). V obeh je obilo narečnega frazeološkega gradiva.

2 Pregled sedanjega stanja frazeoloških raziskav

O sedanjem stanju frazeoloških raziskav v Sloveniji je bilo marsikaj rečenega in nakazanega že v **Uvodu** in v poglavju **Viri frazeoloških raziskovanj**. Izhodišče za pregled in oceno tega stanja je izčrpna slovenska frazeološka bibliografija, ki je navedena kot zadnje poglavje mojega prispevka. Ta ni popolna,¹⁸ zlasti za starejša

leksikologiji održanog 11–13. X. 1989. u Zagrebu, Zagreb 1993, 183–188. Tu bi omenil še diplomsko nalogo z naslovom *Rastlinska frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, ki jo je pod mentorstvom Irene Stramljič Breznik napisal Tadej Ornik.

¹⁶ Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* je vzbudil veliko zanimanje za narečno besedje. Rezultat tega so bili številni prispevki, ki so dopolnjevali njegov slovar. Pleteršnikov slovar sta dopolnjevala tudi sam Maks Pleteršnik in Anton Breznik. O tem gl. moj prispevek Breznikovo in Pleteršnikovo dopolnjevanje Slovensko-nemškega slovarja, v: Jože Toporišič (ur.), *Pleteršnikov slovensko-nemški slovar*, zbornik s simpozija '96 v Pišecah, Novo mesto 1998, 97–104.

¹⁷ To sta *Dictionarium quatuor linguarum*, Graz 1592 (tj. Nemško-latinsko-slovensko-italijanski slovar), *Thesaurus Polyglottus: vel Dictionarium Multilingue...* Frankfurt am Main 1603, v katerih je postavil slovenski jezik enakopravno ob bok svetovnim jezikom.

¹⁸ Besedo *popolna* je pri bibliografijah zelo tvegano uporabljati, saj dandanes izhaja toliko del, tudi jezikoslovnih, da bibliografija kmalu zastara. Zato jo je treba časovno omejiti. Za starejša obdobja je glavna težava nedostopnost, izgubljenost ali uničenost nekaterih del. V veliko pomoč so nam lahko jezikoslovna dela, v katerih so navedeni uporabljeni viri in literatura. V sedanjem času je navajanje teh podatkov že obvezna sestavina vsakega strokovnega ali znanstvenega članka, razprav, magistrskih in doktorskih nalog ter monografij.

obdobja, iz katerih je sem in tja morda izpadel kak podatek, medtem ko so bili za najnovejše obdobje v celoti uporabljeni podatki iz COBISS-a pod ključno besedo **frazeologija**. Za širše pojmovano frazeologijo se da pritegniti še ključni besedi **reki** in **pregovori**, kot vire pa **slotar**, **zbirka**.

Pregled stanja frazeoloških raziskovanj lahko časovno razdelimo na dve obdobji: *prvo* obsega čas do druge svetovne vojne, *drugo* čas po drugi svetovni vojni do danes. *Prvo* obdobje lahko nadalje razdelimo na dva dela: *prvi* obsega obdobje od začetkov slovenskega knjižnega jezika v 16. stoletju do začetka 19. stoletja, npr. do Murkovega slovarja, *drugi* pa od Murkovega slovarja do druge svetovne vojne. Prvi del prvega obdobja se lahko začne z Megiserjevimi objavami slovenskih in hrvaških pregovorov v publikaciji *Paroemologia Polyglottus* leta 1592 v Gradcu in v drugi, pomnoženi izdaji leta 1605 v Leipzigu. O tej zbirki slovenskih pregovorov sta pisala P. Radics (*Kres* 2, Celovec 1882, 332–334) in Fran Levstik (*Ljubljanski zvon* 2, 1882, 562–564, 640). O frazeologiji v obdobju protestantizma sta pisala že v poglavju **Viri** omenjena France Novak in Erika Kržišnik.¹⁹ Slednja je nadalje raziskala stalne besedne zveze pri Gutschmannu in frazeologijo v Murkovem slovarju.²⁰ Prav tako je bila mentorica pri diplomskem delu Lidije Janeš *Frazeologija v Kastelec-Vorenčevem slovarju* (Potok 2000). V prvi del prvega obdobja je posegla tudi Irena Stramljič Breznik z raziskavo *Frazeologija v Volkmerjevih Fabulah* (gl. *Volkmerjev zbornik*, Maribor 1998, 54–61, in v knjigi iste avtorice *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*, Maribor 1999, 246–252).

Nasploh je bilo v 19. stoletju precej zbiralcev pregovorov in rekov, t. i. narodnega blaga, ki spadajo v frazeologijo v širokem smislu. Taki zbiralci²¹ so bili npr. J. Mihelčič, Janez Bilc, Franc Cegnar, Josip Freuensfeld, J. Gomilšek, L. Gorenjec, Anton Janežič, Fran Kocbek, A. Krempelj, Vojteh Kurnik, H. Perne, Maks Pleteršnik, J. Potepan, Anton Raič, Jakob Sket, Ivan Skuhala, B. Sušnik, I. Štrukelj, J. Tomšič, V. Urbas, J. Volčič, Jakob Zupan, Ivan Železnikar, J. Žnidaršič.

Zbiranje in raziskovanje pregovorov in rekov se je nadaljevalo tudi v 20. stoletju. Z njimi so se npr. ukvarjali: Stanko Banič (knjiga *Latinski pregovori, reki in izrazi*, 2., dopolnjena izdaja, Ljubljana 1996), Vane Bilič, B. Borštnik o reklih in kalkih, Marija Cvetek (Cvetkova Minka), Bogdan Dolenc, M. Dolenc s pregovori v pravu, Marija Eremut, Slavko Gaberc, Boris Gorupič, Ivan Grafenauer, Joža Gregorič, F. Hribernik s pregovori o sadju, Berta Golob z ilustratorjem Marjanom Mančkom s stalnimi rekli, Fran Kocbek in Ivan Šašel (knjiga *Slovenski pregovori, reki in prilike*, Celje 1934), Niko Hudelja, Franc Jurač, Rožle Kranjc, L. Kretzenbacher, Dušica Kunaver, A. Kuzmič, Maja Lavrač s kitajskimi zgodbami in rekli, Tone Ljubič, Marija Makarovič, Milko Matičetov, Vlado Nartnik, V. Orel, Helena Ložar-Podlogar, Ana Potisek, T. Potokar, Anita Srebnik, Marija Stanonik, Marko Terseglav, Ivan Šašel (knjiga *Živali v slovenskih pregovorih*, Novo mesto 1932).

¹⁹ Gl. opombi 7 in 8.

²⁰ Gl. opombi 9 in 10.

²¹ Podrobnejše podatke glej v poglavju **Slovenska frazeološka bibliografija** na koncu prispevka.

Pregovorom in frazeologemom je dal mesto v svoji slovnici Franc Metelko leta 1825.²² Leta 1887 pa je Fran Kocbek izdal knjigo *Pregovori, reki in prilike*. Ocenio te knjige je napisal Anton Raič (*Ljubljanski zvon* 7, 1887, št. 11, 699–702). V obdobju med obema svetovnjima vojnama je bil glede pregovorov in rekov najbolj ustvarjal Ivan Šašelj, ki je v svojih objavah razvrščal pregovore in reke glede na slovenske pokrajine (npr. Bela krajina, Dolenjska) in po tematiki (npr. Bog, pijanstvo, sadje, žita, živali v pregovorih). Poskušal jih je tudi razlagati. Skupaj s Franom Kocbekom je izdal tudi zbirko pregovorov, rekov in prilik (gl. zgoraj). To sta ocenila Anton Debeljak (*Življenje in svet*, Ljubljana 1935, št. 18, 248–249, in J. Tomišek (*Časopis za zgodovino in narodopisje* 30, 1935, št. 1, 104–108). Med zbirkami pregovorov in rekov po drugi svetovni vojni je treba omeniti knjige Etbina Bojca *Pregovori in reki na Slovenskem* (Ljubljana 1987, več izdaj), Stanka Preka *Ljudska modrost – trden je most* (Ljubljana 1974, več izdaj) in Mirka Hrovata *Človek v luči pregovorov* (Trst 1983). Slednji je razen slovenskih zbral in tematsko uredil še pregovore mnogih drugih narodov.

Pregled frazeoloških raziskav po drugi svetovni vojni je možno začeti s člankom Antona Sovreta V kozji rog ugnati in še kaj (*Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, 181–184), ki se je med prvimi lotil pojasnjevanja izvora frazemov. Kasneje je to poskusil France Bezlaj v članku Slovensko *kos biti komu* ‘parem esse, superare’ (*Jezik in slovstvo* 24, 1978/79, št. 7, 193–195).²³ Po COBISS-u je mogoče najti po ključnih besedah *frazeologija* in *izvors* samo dva zadetka,²⁴ kar je brez dvoma pomanjkljiv podatek, saj je npr. v vseh mojih knjigah in člankih pri večini frazeologemov pojasnjen tudi njihov izvor (gl. dodano slovensko frazeološko bibliografijo).

Prvi slovenski, pravzaprav večjezični frazeološki slovar je napisal Josip Pavlica – *Frazeološki slovar v petih jezikih* (Ljubljana 1960).²⁵ Slovar vsebuje 1000 iztočnic, v katerih blizu 4000 frazeologemov za vsak jezik. Kot pionirsko delo ima precej pomanjkljivosti, zato je do zdaj doživel več kritik.²⁶ Tehtno oceno ob njegovem

²² O frazeologiji v Metelkovi slovnici gl. Josip Matešič, Jürgen Petermann, Über die Redensarten in Franc Metelkos „Lehrgebäude der slowenischen Sprache“, *Obdobja* 11, Ljubljana 1991, 151–159.

²³ Ta avtor omenja frazeologijo še v članku Vloga kalkov v slovenščini (*Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, 140–143), v naslednjem letniku pa B. Borštnik v članku Še nekaj besed o reklih in kalkih (*Jezik in slovstvo* 6, 1960/61, 173–175). Izvor posameznih frazemov F. Bezlaj včasih pojasnjuje v etimološkem slovarju (gl. *Etimološki slovar slovenskega jezika* I, A–J, II, K–O, III, P–S, Ljubljana 1976, 1982, 1995).

²⁴ To sta: Marija Perne, Kdaj je kdo star kot Peca, Metuzalem, Dobrač ali zemlja?, *Družina in dom* 47, 6. junij 1996, 10, in Francka Premk, Nekaj frazeoloških zanimivosti iz slovenskega besednjaka 16. stoletja, *Riječ* 3 (1997), št. 2, 76–86.

²⁵ V resnici je to slovar v šestih jezikih, tj. slovenskem, hrvaškosrbskem, latinskem, nemškem, francoskem in angleškem. Avtor je očitno štel samo tuje ali samo žive jezike. V zadnjem primeru namreč odpade latinski jezik.

²⁶ Tako je J. Petermann (gl. v op. 13 navedeno delo, 302) zapisal: »A tudi to delo – ne glede na nepopolnost korpusa – nikakor ne opravlja funkcije frazeološkega slovarja, ker gradivo tu ni obdelano leksikografsko. Ta slovar pravzaprav ne opisuje frazeološkega zaklada slovenščine, temveč bolj služi slovenskemu uporabniku kot neke vrste jezikovni vodnik ali konverzacijski slovar za štiri tuje jezike.«

izidu je napisal Stane Suhadolnik.²⁷ Kljub kritiki pa je pri tem slovarju treba poudariti primerjalni, kontrastivni pristop, tj. upoštevanje sosednjih in glavnih evropskih jezikov. Brez takega pristopa je namreč nemogoče raziskovati izvor frazemov.²⁸

Frazeološki slovar J. Pavlice kljub pomanjkljivostim zaokrožuje skromne začetke frazeološkega raziskovanja v Sloveniji v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni. Nadaljnje raziskovanje se namreč začne povezovati z nastajanjem *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, katerega prva knjiga je izšla leta 1970. Tedaj se s člankom o frazeologiji v SSKJ pojavi slovaropisec Viktor Majdič.²⁹ Kmalu za njim je – verjetno tudi ob prebiranju SSKJ – temelje slovenske frazeološke teorije začel postavljati Jože Toporišič,³⁰ ki jo je dopolnil v *Novi skladnji* (Ljubljana 1982) in strnil v *Enciklopediji slovenskega jezika* (Ljubljana 1992). Nadalje je preučil slovenske zbirke pregovorov in rekov glede primerjalnih frazemov.³¹ V 90. letih je raziskoval tudi strukturo frazemov, o čemer je objavil razpravo Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini (*Slavistična revija* 44, 1996, št. 3, 269–278).

Vzporedno s J. Toporišičem je v 70. in 80. letih dogajanja v frazeologiji intenzivno spremljal Matej Rode in se svojimi prispevki zapisal v zgodovino frazeoloških raziskovanj (gl. dodano bibliografijo). Omeniti je treba tudi njegov prispevek k pomenskim odnosom v frazeologiji.³²

²⁷ Gl. J. Pavlica, Frazeološki slovar v petih jezikih, *Jezik in slovstvo* 6, 1960/61, 200–205.

²⁸ To je res šele prvi korak v smer takega raziskovanja ali eden od desetih vidikov, ki so se npr. izoblikovali v času mojega raziskovanja izvora slovenskih frazeologemov od leta 1986 naprej. Te vidike sem med drugim predstavil na že omenjenem Frazeološkem popoldnevu na Filozofski fakulteti 15. marca 2000 in se glasijo:

1. pomen frazema po SSKJ in po drugih slovarjih, če se razlage razlikujejo;
2. izpričanost frazema v gradivu za SSKJ z upoštevanjem morebitnih različic;
3. izpričanost frazema v starejših slovarjih, kot so Cigaletov, Pleteršnikov in Glonarjev, a tudi v SP 1962;
4. upoštevanje ustnih virov, zlasti za frazeme, za katere ni podatkov v gradivu za SSKJ, v slovarjih ali drugih pisanih virih;
5. pritegnitev sopomenskih frazemov in izrazov;
6. upoštevanje ustreznih frazemov v drugih evropskih jezikih;
7. leksikološka in etimološka analiza sestavin frazema, posebno če gre za izposojenke ali za besede, ki niso več v rabi;
8. pojasnitev predstave, motiva, na osnovi katerih je nastal obravnavani frazem;
9. časovna določitev nastanka obravnavanega frazema, in če je izposojen, jezik iz katerega je bil izposojen ali prek katerega je bil posredovan;
10. ugotavljanje izvirnosti, ki je razvidna iz obravnave po predhodnih vidikih.

Ti vidiki so bolj ali manj upoštevani v vseh mojih prispevkih o izvoru frazemov, kot tudi v knjigah *Živali v prisposodobah 1,2*, zlasti pa v že omenjenih prispevkih za oddajo *Kdo ve na Valu 202* radia Slovenija.

²⁹ Gl. Frazeologija, *Naši razgledi*, Ljubljana 1970, št. 5, 138–139.

³⁰ Gl. K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije, *Jezik in slovstvo* 19, 1973/74, 273–279.

³¹ Gl. Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih zbirkah pregovorov in rekov, *XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1985, 31–46.

³² Gl. Semantični odnosi v frazeologiji, *Slavistična revija* 23, 1975, št. 3–4, 439–442.

Z raziskavami besedotvorja, pomenoslovja, zloženk in besednih zvez je k teoriji frazeologije precej prispevala Ada Vidovič Muha (gl. dodano bibliografijo). Kot mentorica je sodelovala tudi pri diplomskih, magistrskih in doktorskih nalogah iz frazeologije, npr. pri Eriki Kržišnik in Poloni Gantar.³³

Sredi 80. let je frazeologijo začela raziskovati Erika Kržišnik. V slovensko frazeološko teorijo je prinesla termin *prenovitev*.³⁴ Med prvimi je kritično ocenila frazeološko gradivo v SSKJ.³⁵ Z raziskovanjem frazeologije v različnih obdobjih je začela pri Trubarju, nadaljevala pri Gutsmannu in Murku, dalje drugi polovici 19. stoletja, v moderni, po drugi svetovni vojni in v obdobju po osamosvojitvi.³⁶ Kot predavateljica je precej časa namenila tudi problemom poučevanja frazeologije,³⁷ dalje frazeološki normi in zvrstnosti.³⁸ Večkrat se je oglasila tudi z ocenami del iz frazeologije, pri čemer se je dotaknila zlasti konceptualnih vprašanj.³⁹ Raziskala je sestavino **roka** v frazeologemih slovenskega knjižnega

³³ O prvi glej nadaljnje besedilo. Polona Gantar je pod njenim mentorstvom izdelala A-diplomsko nalogo z naslovom Skladenjska in pomenskosestavinska zgradba rekel (Ljubljana 1995). O drugih njenih frazeoloških objavah glej dodano bibliografijo.

³⁴ Gl. Prenovitev kot inovacijski postopek, *Slava* 1, Ljubljana 1987, št. 1, 49–56; Tipologija frazeoloških prenovitev v Cankarjevih prozih, *Slavistična revija* 38, 1990, 399–420. V zvezi s tem je treba omeniti tudi članek Toma Korošca, *Obnovitev v časopisnih naslovih*, *Slavistična revija* 26, 1978, 147–160.

³⁵ Gl. Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2, Ljubljana 1987/88, št. 2, 143–162; Biblijska frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika in njena raba v časopisnih tekstih, *Frazeologia a religia*, ur. Wojciech Chlebda, Stanisław Kochman, Opole, Komisja frazeologii słowiańskiej Międzynarodowego komitetu slawistów, 1996, 50–51.

³⁶ Gl. Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni ordningi, *Obdobja* 6, Ljubljana 1986, 435–445; Gutsmannovo razumevanje stalnih besednih zvez, *Jezikoslovne in literarnovedne raziskave*, ur. Breda Pogorelec s sodelavci, Ljubljana 1997, 27–37; Frazeologija v Murkovem slovarju, *Murkov zbornik, referati s simpozija Anton Murko in njegov čas*, ur. Marko Jesenšek, Maribor 1999, 312–347; *Frazeologija v moderni, magistrska naloga*, Ljubljana 1988; Frazeologija v kratki pripovedni prozi druge polovice 19. stoletja, *XXX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1994, 53–67; Frazeološka sredstva v vlogi razkrivanja družbenih sprememb med leti 1945 in 1994, *Slovenski jezik*, ur. Ada Vidovič Muha, 183–200; Frazeologija v slovenskem časopisju 1991, *XXVII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1991, 89–98; Frazeologija v slovenskem časopisju štiri leta po osamosvojitvi, *Jezik in čas*, ur. Ada Vidovič Muha, 1996, 175–189.

³⁷ Gl. npr. Frazeologija v osnovni in srednji šoli, *Jezik in slovstvo* 35, 1989/90, 134–141; Frazeologija kot izražanje v "podobah", *Pouk slovenščine malo drugače*, [priročnik z vajami so napisale] Martina Križaj-Ortar, Marja Bešter, Erika Kržišnik, Trzin 1994; Frazeologija pri pouku slovenščine kot tujega jezika, *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*, ur. Marja Bešter, Ljubljana 1998, 27–45.

³⁸ Gl. Norma v frazeologiji in odstopi id nje v besedilih, *Slavistična revija* 44, Ljubljana 1996, št. 2, 133–154; Socialna zvrstnost in frazeologija, *XXXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1998, 53–69.

³⁹ Gl. npr. oceno Zbirka Mali frazeološki rječnici in Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik, *Jezik in slovstvo* 41, Ljubljana 1995/96, št. 3, 157–166.

jezika.⁴⁰ Leta 1994 je doktorirala s temo *Slovenski glagolski frazemi: ob primeru frazemov govorjenja*.

S frazeologijo se v najnovejšem času precej ukvarja tudi mariborska raziskovalka Irena Stramljič Breznik.⁴¹ Kot predavateljica na Pedagoški fakulteti v Mariboru je bila tudi mentorica pri več diplomskih nalogah iz frazeologije. Slednje velja tudi za njene poklicne kolege, kot sta Zinka Zorko in Marko Jesenšek, zlasti pri diplomskih nalogah iz narečij (gl. dodano bibliografijo).

V zadnjem desetletju so zelo dolgo po poskusu Josipa Pavlice izšli še štirje dvojezični frazeološki slovarji, v katerih je slovenščina. To so: Antica Menac, Jurij Rojs, *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik*, Zagreb 1992; Francek Mukič, *Madžarsko-slovenski frazeološki slovar, Magyar-szlovén frazeológiai szótár*, Szombathely 1993; Elizabeta M. Jenko, *Sich auf die Socken machen/vzeti pot pod noge, Deutsch-slowenisches Wörterbuch der Redewendungen*, Klagenfurt/Celovec 1994; Diomira Fabjan Bajc, *Dve muhi na en mah: slovensko-italijanski frazeološki slovar = Due picconi con una fava: vocabulario fraseologico sloveno-italiano*, Gorica 1995. *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik* je skupno z zbirko *Mali frazeološki rječnici* ocenila Erika Kržišnik (Zbirka *Mali frazeološki rječnici in Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik, Jezik in slovstvo* 41, 1995/96, 157–166). Ob izidu *Madžarsko-slovenskega frazeološkega slovarja* je avtor Francek Mukič obljubil, da bo kmalu izdal še *Slovensko-madžarski frazeološki slovar*, a mu do zdaj to še ni uspelo. Frazeološki slovar Diomire Fabjan Bajc v slovenskem delu temelji na SSKJ, a frazeološkega gradiva v njem po lastnih besedah ni v celoti enakomerno izčrpala. Vsi ti frazeološki slovarji leksikografsko niso kaki posebni dosežki, ker jih pač niso pisali slovaropisci. Posebno slovarji naših zamejskih rojakov pa kažejo, da se ti v tujem okolju lotevajo tudi zahtevnih del brez predsodkov in zadržkov. To velja tudi za nekatera druga področja jezikoslovja, npr. za imenoslovje. Nekoliko posnemanja v tem pristopu bi morda koristilo tudi nekaterim raziskovalcem v matični državi.

V drugi polovici 90. let se je z objavami iz frazeološke teorije⁴² pojavila germanistka Marjeta Vrbinc, ki je s temo *Frazeološke enote, njihov status in vključevanje v slovarje* (Ljubljana 1998) tudi doktorirala.

Kot raziskovalca predvsem ruske avtorske frazeologije bi tu omenil še svojega študijskega kolega Jurija Rojsa, ki se je največ ukvarjal s frazeologijo ruskega pisatelja M. A. Šolohova, a je sem in tja kaj napisal tudi o jugoslovanski in slovenski

⁴⁰ Gl. Sestavina *roka* v frazeologemih slovenskega knjižnega jezika, *XXVI. seminar slovenskega jezika, literature un kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1990, 141–154.

⁴¹ Gl. Frazeologija v Volkmerjevih Fabulah, *Volkmerjev zbornik*, ur. Jože Lipnik, Maribor 1998, 54–61; Frazemi s pomenom "umreti" v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, referat na 6. mednarodnih slavističnih dnevih = VI. nemzetközi szlavisztikai napok, Szombathely, 29.–30. V. 1998.

⁴² Gl. Frazeološke enote: definicije in razvrstitev, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti R Slovenije* 31, Ljubljana 1997, št. 1–2, 127–161; Slovarska obravnava frazeoloških enot, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti R Slovenije* 32, Ljubljana 1998, št. 1–2, 341–378; Značilnosti frazeoloških enot in problemi glede poimenovanja, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti R Slovenije* 33, Ljubljana 1999, št. 1–2, 351–368.

frazeologiji. K slovenski frazeologiji je kljub pomanjkljivostim največ prispeval z omenjenim soavtorstvom *Hrvatsko-slovenskega frazeološkega rječnika*, o prispevku k ruski frazeologiji pa dovolj pove dejstvo, da je magistriral in doktoriral iz frazeologije Šolohova. Za slovensko prešernoslovje je zanimiv njegov prispevek Svrnenie poëtičeskoj frazeologii v poëzii A. S. Puškina i F. Prešerna (gl. *Puškin – Prešeren*, Russkaja akademija nauk, Institut slavjanovedenija, Moskva 2000, 26–27).

Moj prispevek k raziskovanju slovenske frazeologije je v glavnem razviden že iz do zdaj povedanega in ga razen člankov potrjujejo tudi knjige, kot so dve izdaji *Leksikona imen* (1988 in 1996), v katerih so postavljeni temelji slovenski izimnski leksiki in frazeologiji, ter *Živali v prispodobah* 1–2, v kateri sta obravnavani slovenska živalska metaforika in frazeologija na osnovi gradiva Kartoteke za SSKJ in v primerjanju z drugimi evropskimi jeziki. Usmerjenost v iskanje izvora slovenskih frazemov, ki je razvidna iz teh knjig, je potrjena v člankih, kot tudi v v sodelovanju pri oddaji *Kdo ve* na Valu 202 Radia Slovenija, o čemer pa je bil govor že v **Uvodu**. Da se pri izbiri frazeoloških raziskovanj v najnovejšem času mladi raziskovalci v diplomskih in raziskovalnih nalogah zgledujejo tudi po mojih delih, je razvidno iz bibliografije.⁴³

To je kratek pregled frazeoloških raziskovanj s v Sloveniji. Pravo predstavo o njej dobimo šele po pregledu slovenske frazeološke bibliografije, ki je dodana na koncu prispevka. Iz nje je razvidno, da se je po skromnih začetkih v zadnjih dvajsetih letih zelo razvilo in da je po Pavličevem petjezičnem ter štirih dvojezičnih frazeoloških slovarjih čas zrel za sintetično delo o slovenski frazeologiji, kot je *Frazeološki slovar slovenskega jezika*. Kako se lotiti tega zahtevnega projekta, pa bom skušal odgovoriti v naslednjem poglavju.

3 Zasnova frazeološkega slovarja slovenskega jezika

Po sklepu seje Znanstvenega sveta Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša sredi leta 1996 mi je bilo naloženo, naj v nekaj mesecih izdelam koncept – zasnovo frazeološkega slovarja slovenskega jezika. To se mi je takrat – tudi v primerjavi z drugimi načrtovanimi projekti – zdela zelo nerealna zahteva od edinega raziskovalca z že omenjenim 20-odstotnim deležem delovnega časa.⁴⁴ Ker pa se je morebitni začetek del za frazeološki slovar s stalnim podaljševanjem projekta *Slovarski del novega Slovenskega pravopisa* nenehno oddaljeval proti novemu tisočletju, čas

⁴³ Gl. COBISS! Med uveljavljenimi raziskovalci bi tu omenil dialektologa Ludvika Karničarja, ki ima v svojem delu *Der Obir-Dialekt in Kärnten* (Wien 1990) v slovarskem delu tudi bogato frazeologijo. O narečni živalski frazeologiji pa je napisal tudi članek *Živali v frazeologiji koroških slovenskih narečij, Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu 1994*, 119–126.

⁴⁴ To je praktično pomenilo, da bi moral zasnovo v službenem času pripraviti prej kot v enem mesecu. Pri tem je treba poudariti, da je frazeologija ena najmlajših jezikoslovnih panog pri nas. Praktično se je začelo misliti nanjo šele v pripravah na redakcijo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*.

izdelave zasnove takrat ni bil tako nujen. Zato sem se bolj posvetil tretji nalogi, tj. raziskovanju frazeologije s sprotnim objavljanim rezultatov in s tem pridobivanju izkušenj in referenc za projekt *Frazeološki slovar slovenskega jezika*. Zdaj, ko je pravopisni projekt blizu cilja, je pred realnejšim začetkom intenzivnejših priprav za izdelavo frazeološkega slovarja slovenskega jezika pravi čas za predložitev predloga njegove zasnove. To je po raziskovanju frazeologije, ki sem ga opravil v zadnjih petih letih, veliko lažje in tudi bolj organsko.⁴⁵

Zasnova za frazeološki slovar naj torej ne bi bila preveč zapletena, ampak taka, da jo bo z razpoložljivimi kadrovskimi in tehničnimi možnostmi lahko izpeljati v ne predolgem času. In kako se bom lotil te zasnove?

Najprej bom upošteval izkušnje slovenskih in nekaterih tujih raziskovalcev, ki izhajajo predvsem iz obdelav in ocen frazeološkega gradiva v različnih slovenskih slovarjih do SSKJ, med katerimi so v novejšem obdobju tudi Pavličev petjezični ter v zadnjem desetletju štirje dvojezični frazeološki slovarji (gl. opis v predhodnem poglavju). Nekaj je vsekakor mogoče ugotoviti iz kritik SSKJ⁴⁶ kot novejšega in najbogatejšega vira frazeološkega gradiva. V članku *Katere slovarje smemo pričakovati po izidu Slovarja slovenskega knjižnega jezika* je Peter Weiss namenil dva odstavka frazeološkemu slovarju. Izhajajoč tudi iz kritike J. Petermanna in E. Kržišnik podaja na kratko svoj pogled na to, kako naj bi bila stalna besedna zveza predstavljena v frazeološkem slovarju. Konceptualnih in teoretskih vprašanj se ob ocenjevanju hrvaške zbirke *Mali frazeološki rječnici*, med katerimi je tudi *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik* avtorjev Antice Menac in Jurija Rojsa, loteva E. Kržišnik (gl. *Jezik in slovstvo* 41, 1995/96, št. 3, 157–166). Med drugim je ugotovila precej pomanjkljivosti v slovenskem delu tega slovarja.⁴⁷ Zanimiv je bil tudi referat J. Petermanna na Frazeološkem popoldnevu 15. marca 2000 z naslovom Razmišljanje o konceptu minimalnih frazeoloških slovarjev za tujce. Med drugim je na osmih straneh pokazal poskusne slovarske članke za svoj *Hrvatsko-njemački elektronski frazeološki rječnik* in ob grafičnem prikazu komentiral zgradbo slovarskega članka, ki temelji na posebnem računalniškem programu.⁴⁸

⁴⁵ Zasnovo frazeološkega slovarja lahko po mojem mnenju izdela le izkušen frazeolog, leksikolog in leksikograf, torej raziskovalec frazeolog z izkušnjami pri razlaganju frazemov in pri pisanju slovarjev. Še tako dobra in teoretsko podprta zasnova pa v praksi ne zagotavlja uspeha, če ni usposobljenih ljudi za njeno izvedbo.

⁴⁶ Kritike Slovarja slovenskega knjižnega jezika je zbral Jakob Müller (gl. Slovar slovenskega knjižnega jezika in kritika z bibliografijo (1960–1992), *Razprave SAZU* 15, Ljubljana 1996, 187–234). O frazeologiji (str. 188) je zapisal: »Misel B. Borka 1970, da je Slovar najbogatejša zbirka slovenske frazeologije, je po vsej verjetnosti pravilna, vendar držijo tudi ugotovitve, da je frazeologija tudi eno najslabše rešenih sestavin Slovarja, in sicer v teoretičnem, oblikoslovnem, razvrščevalnem in razlagalnem pogledu. Prvo tehtno kritično opozorilo je napisal F. Jakopin 1964, najizčrpnješo pa J. Petermann 1988 in za njim E. Kržišnik 1988 b.«

⁴⁷ Ob koncu priznava: »Čeprav sama še nisem izdelala nobenega frazeološkega (ali drugačnega) slovarja – in da je s te plati čisto mogoče reči, da je lažje soditi kakor narediti – lahko rečem, da sem se pri pregledovanju teh slovarjev veliko naučila.«

⁴⁸ Referat bo objavljen v Skriptah Centra za slovenščino kot drugega/tujega jezika na

Vse to, kar se je pri nas doslej raziskovalo in naredilo, pa je premalo, da bi dobili pravo predstavo o zasnovi za frazeološki slovar. Na srečo imamo dovolj zgledov pri drugih jezikih, saj frazeološki slovarji obstajajo v glavnem v vseh evropskih jezikih. Zato se imamo od koga učiti, tudi na napakah, in imamo koga posnemati. To je pač prednost zamudnikov nasproti razvitim in pionirjem. O sestavljanju frazeoloških slovarjev so v Evropi razpravljali na številnih simpozijih, objavljali zbornike in knjige o tem. Mnogo tega imajo npr. v Rusiji, kjer je raziskovanje frazeologije zelo razvito. Tako imam pred seboj dva taka zbornika iz daljnih 60. let, katerih vsebina se nanaša na obravnavo vprašanj frazeologije in sestavljanja frazeoloških slovarjev.⁴⁹ Torej je treba brati tudi tuja frazeološka dela, tuje frazeološke slovarje, zlasti novejše, in skušati iz njih prenesti na slovenska tla tisto najboljše, najustreznejše, najbolj ekonomično.⁵⁰

Pri svojem predlogu zasnove se bom bolj kot po drugih zgledoval po naslednjih tujih frazeoloških slovarjih: Josip Matešič, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Zagreb 1982), Günther Drosdowski, Werner Scholze-Stubenrecht, *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten* (Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich, 1992), František Čermák idr., *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Přírodnání* (Praha 1983), *Frazemy jmenné a gramatické* (Praha 1988), *Vyrazy neslovesné* (Praha 1988); *Vyrazy slovesné A–P, R–Ž* (Praha 1994), ter V. G. Gak idr., *Francuzsko-russkij frazeologičeskij slovar'* (Moskva 1963). Upoštevanje preštevilnih del o frazeologiji in mnogih frazeoloških slovarjev namreč ne more koristiti temu, kar želim doseči s svojim predlogom zasnove frazeološkega slovarja slovenskega jezika. Ta naj bi bila enostavna, razumljiva, fleksibilna, skratka izvedljiva, a tudi dogradljiva v skladu z nepredvidljivo problematiko, ki se nujno pojavlja med izvedbo, tj. redakcijo vsakega slovarja. Cilj mojega predloga zasnove je, da bi lahko po njej začeli sestavljati frazeološki slovar, v katerem bo s ponazoritvami zajeta, stilno in gramatično ovrednotena ter pomensko in izvorno razložena večina frazemov, ki se pojavljajo v knjižnem jeziku in vsakdanjem govoru na vseh področjih življenja. Da bi to dosegli, je treba vedeti najprej to, kaj je **1. frazeološka enota ali frazem, 2. razporeditev gradiva, 3. obdelava frazeološkega gradiva, 4. frazeološki slovarski članek.**

Filozofski fakulteti v Ljubljani konec leta 2000 in bo koristna literatura tudi za sestavljavce slovenskega frazeološkega slovarja.

⁴⁹ To sta *Problemy frazeologii: issledovanija i materialy*, red. A. M. Babkin, Moskva–Leningrad 1964, in *Voprosy frazeologii i sostavljenija frazeologičeskikh slovaroj*, Materialy IX vsesojuznogo koordinacionnogo soveščanija, Baku, oktjabr' 1964 g., Baku 1968. V prvi je na koncu frazeološka bibliografija, ki obsega blizu 900 enot. To je bil čas, ko pri nas o frazeologiji skoraj še ni bilo nič napisanega. Približno takrat sva se s študijskim kolegom Jurijem Rojsom začela zanimati za rusko frazeologijo, ki je bila tema najinih diplomskih nalog pri ruščini.

⁵⁰ Rezultate takega branja je npr. zapisala Polona Gantar v članku Primerjava slovarske predstavitve frazemov v hrvaškem/srbskem in češkem enojezičnem razlagalnem frazeološkem slovarju (*Jezikoslovni zapiski* 3, Ljubljana 1997, 61–83).

3.1 Frazeološka enota, frazem

Sestavljaivec frazeološkega slovarja pa mora najprej razčistiti tudi vprašanje pojmovanja **frazeoloških enot** ali **frazemov**, ki predstavljajo gradivo za frazeološki slovar. Ne da bi se spuščal v dosedanje in včasih zelo različne poglede na to vprašanje tudi pri nas in drugod, bi lahko rekli, da so *frazeološke enote* ali *frazemi stalne besedne zveze, katerih pomen ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njihovih sestavin, in ki imajo praviloma stalno in samo omejeno spremenljivo sestavo*. V širšem smislu spadajo v frazeologijo vse stalne besedne zveze, med njimi tudi terminološke, dalje frazemi s stavčno ali večstavčno sestavo, kot so reki in pregovori ter krilatice. Menim, da te našteje kategorije ne spadajo v frazeološki slovar, čeprav so za frazeologa zanimive, saj je iz njih nastalo precej frazemov. To velja zlasti za pregovore,⁵¹ a tudi za terminološke besedne zveze, če se začnejo uporabljati preneseno na drugih področjih. Sicer pa jih je najbolj umestno obravnavati in razlagati v posebnih slovarjih.

3.2 Razporeditev frazeološkega gradiva

Med prvimi vprašanji, ki se pojavijo pred sestavljavci frazeološkega slovarja, je **razporeditev frazeološkega gradiva**. To je po ustaljeni praksi razporejeno po abecednem in slovničnem principu. Tako je vsak frazem naveden tolikokrat, kolikor sestavin (besed) vsebuje in se vsakokrat navede pri izbrani iztočnici. Kot sestavine – iztočnice se besednovrstno pojavljajo samo **samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, zaimek, števniki**. Tako npr. predlogi in vezniki ne morejo biti frazeološke iztočnice. Ker pa se **razlaga frazema** in vse, kar spada zraven, zaradi ekonomike navaja samo pri eni sestavini – iztočnici, je treba izbrati t. i. **glavno iztočnico**. Pri drugih iztočnicah se v slovarju sklicuje na glavno iztočnico. Pri tem ima vedno prednost **samostalnik**, sledijo mu **pridevnik, glagol, prislov, zaimek, števniki**. Pri dveh ali več samostalnikih je glavna iztočnica **prvi samostalnik**, npr. **pesek, poleno, puška** v frazemih, **metati komu pesek v oči, metati komu polena pod noge, vreči puško v koruzo**. Če v frazemu ni samostalnika, je iztočnica **pridevnik**, npr. **suh** v frazemu **biti (znajti se) na suhem**, če ni samostalnika in pridevnika **glagol** ali prvi od dveh ali več glagolov, npr. **odnesti** v frazemu **poceni jo odnesti** itd. Pri primerjalnih frazemih, navadno z veznikoma **kot, kakor**, velja enak vrstni red besednih vrst kot iztočnic, ki so za veznikoma oziroma desno od njiju, npr. **polh** v frazemu **spati kot polh, zaklan** v frazemu **spati kot zaklan, cerkev** v frazemu **tišina kot v cerkvi**. Pri iztočnicah, ki so sestavine velikega števila frazemov, npr. **glava, srce**, je tudi upoštevano opisano besednovrstno načelo, znotraj posamezne besedne vrste pa velja abeceda.

Glede na prikazano razporeditev bi imel frazeološki slovar frazeološke

⁵¹ Taka frazema sta npr. **imeti maslo na glavi**, ki je nastal iz pregovora **Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na sonce**, in **biti tiha voda**, ki je povezan s pregovorom **Tiha voda bregove dere**.

slovarske članke z vsemi vidiki obravnave pri glavni iztočnici, pri drugih neiztočniških sestavinah pa bi bili navedeni abecedno samo frazemi s kazalko na glavno iztočnico. Enako velja tudi za vse *variante* frazema, ki so razporejene po abecedi in s kazalko napotene h glavni iztočnici, npr. pri **smeh**: **pokati (crkavati, zvijati se, umirati, valjati se) od smeha**. Podobno tudi pri frazemih *s fakultativno sestavino*, npr. pri **pilula**: **grenka pilula; pogoltniti [grenko] pilulo**.

3.3 Obdelava frazeološkega gradiva

Frazemi bodo v slovarju obdelani na določen način, tj. z ustreznimi pisavami in velikostmi, da bi bili prepoznavni že na prvi pogled. Tako bi bile lahko **iztočnice** natisnjene z *malimi krepko podčrtanimi črkami*, **frazemi** pa z *malimi črkami krepko*, prav tako njihove *variante v okroglem* ter *fakultativne sestavine v oglatem oklepaju*. Pri pisavi oznak so možne različne pisave, tj. od *ležeče* ali **krepke** do navadne. Na vsak način je potrebno, da se po pisavi ločijo od frazema in iztočnic, kar je prvi pogoj za računalniško obdelavo. Vnos obdelav frazemov za frazeološki slovar bi moral potekati po posebnem programu, narejenem v ta namen. Ta bi moral imeti za zaglavje in za posamezne vidike obravnave odrejena posebna polja s podpolji, kamor bi se vpisovali podatki. Tako oblikovano frazeološko slovarsko iztočnico je npr. predstavil J. Petermann na že omenjenem Frazeološkem popoldnevu 15. marca 2000. V polje za ponazarjalno gradivo bi tako npr. lahko prekopirali izbrane zglede iz elektronske besedilne zbirke BESEDA ali ga vpisali iz gradiva Kartoteke za SSKJ.

3.4 Frazeološki slovarski članek

Slovarski članek, v katerem bo obravnavan frazem po zgoraj omenjenih vidikih, naj bi vseboval:

1. frazem v izhodiščni, osnovni slovarski obliki, tj. pri glagolskih zvezah v nedoločniku, samostalniški in pridevniški v imenovalniku, seveda z izjemami, ki so določene npr. z rabo glagola samo v tretji osebi ednine ali dvojine, v samo določenem času, z rabo samostalnika v množini ipd.;
2. zvrstne, stilne in druge oznake;⁵²
3. slovnične oznake;⁵³

⁵² Pri teh bi se lahko zgledovali po SSKJ, seveda z ustreznimi popravki v primerih, ko se je oznaka izkazala za preohlapno ali neustrezno. Za preveritev bi lahko pregledali, kako so uporabljene oznake v primerjanih tujih, npr. v nemškem in češkem frazeološkem slovarju. Navajanje oznak pomeni, da bi bil slovenski frazeološki slovar normativen, kar je ob slabem poznavanju frazeologije ter poplavi in nekritičnem posnemanju tujih izrazov pravzaprav nujno.

⁵³ Pri tem bomo zaradi že omenjenega pomanjkanja usposobljenih raziskovalcev zelo težko dosegli raven predstavitve, ki jo najdemo v omenjenem češkem frazeološkem slovarju. Zato se bo najbrž treba omejiti na označevanje vezljivosti, števila, vidskosti in še kake posebnosti – odvisno od posameznega obravnavanega frazema.

4. razlago ali več razlag; dodane bi bile lahko tudi morebitne sopomenke;⁵⁴
5. ponazoritve z besedilnimi oblikami v zgledih iz gradiva Kartoteke za SSKJ, iz elektronske besedilne zbirke BESEDA ali drugih pisanih ali ustnih virov;⁵⁵
6. podatek o nastanku, izvoru, motivu nastanka;⁵⁶
7. primerjava z ustreznimi frazemi v nekaterih drugih jezikih.⁵⁷

To je v glavnih obrisih moj predlog zasnove za frazeološki slovar slovenskega jezika. Namenjen je za diskusijo in je tudi z moje strani prva zapisana delovna verzija, ki izhaja iz mojih dosedanjih izkušenj in spoznanj pri raziskovanju slovenske frazeologije, razlaganju izvora frazemov ter iz poznavanja dosežkov v drugih jezikih na tem področju. Pred prvim začetkom del za frazeološki slovar bo potrebno posamezne vidike obravnave frazemov še natančneje opisati in ponazoriti,⁵⁸ se odločiti tudi o fakultativnih vidikih ter pustiti zasnovo odprto za ugotovitve in probleme, ki bodo nujno pojavljali med izvedbo projekta. Z zasnovo frazeološkega slovarja so tesno povezani viri frazemov, ki so v mojem prispevku opisani v poglavju **Viri frazeoloških raziskovanj**. Z začetkom del pri frazeološkem slovarju bo treba odpreti posebno frazeološko kartoteko, in sicer najbolje v elektronski obliki, kamor

⁵⁴ V omenjenem češkem frazeološkem slovarju so razen sopomenk navedene tudi besedne in frazeološke protipomenke, a tudi pomensko sorodni frazemi. To bi prišlo v poštev pri zahtevnejši različici slovarja.

⁵⁵ V zgledih bi bilo treba po možnosti navesti najstarejši zapis, kar delno omogoča že gradivo Kartoteke za SSKJ, delno starejši slovarji (gl. prvo poglavje) in gradivo za *Slovar slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja*, za narečja še Narečna kartoteka, kar vse je pomembno za ugotavljanje izvora frazeologema. V ta namen bi bilo treba navesti tudi zglede z različicami (variantami, modifikacijami, prenovitvami) frazeološke iztočnice.

⁵⁶ S to stranjo raziskovanja slovenske frazeologije se trenutno intenzivno ukvarja samo avtor tega prispevka, zato je ta vidik obravnave frazema lahko fakultativen oziroma odvisen od njegovega sodelovanja pri projektu. Deset vidikov (navedeni so v predhodnem poglavju v opombi 28), po katerih raziskuje izvor frazemov, se skoraj povsem ujema s tukaj naštevanimi, s tem da so tam preostali vidiki namenjeni pojasnitvi izvora ter leksikološki in etimološki analizi sestavin frazema. Podatke o izvoru frazema je mogoče najti zlasti v nemških frazeoloških slovarjih in drugih, npr. v slovarju nemškega pogovornega jezika avtorja Heinza Küpperja, a tudi v etimoloških frazeoloških slovarjih (gl. dodano neslovensko frazeološko literaturo).

⁵⁷ V že omenjenem češkem frazeološkem slovarju so ti jeziki z oznakami **A**, **N**, **F**, **R** angleščina, nemščina, francoščina, ruščina. Za slovenski frazeološki slovar bi ob angleščini, nemščini in francoščini namesto ruščine lahko upoštevali sosednji hrvaški jezik ali pa oba. Podobne primerjave s frazemi v angleškem, francoskem in nizozemskem jeziku najdemo tudi v frazeološkem leksikonu Lutza Röhricha (gl. dodano neslovensko frazeološko literaturo). V češkem frazeološkem slovarju so te tujejezične ustreznike prispevali rojeni govorniki frazeologi, ki so bili obenem bohemisti. Pri nas frazeologov takega profila skorajda ni, tako da je tudi ta vidik fakultativen in odvisen od avtorjevega sodelovanja, ki ima na tem področju primerjalne frazeologije ustrezne reference.

⁵⁸ Zaradi že tako velikega obsega prispevka sem se zamišljenim ponazoritvam redakcij frazemov odpovedal. Zglede redakcij si je najbolje ogledati v omenjenih frazeoloških slovarjih, po katerih sem se zgledoval pri svojem razmišljanju o tem, kako zasnovati frazeološki slovar.

bi se po določenih parametrih vpisovali frazeološka problematika, frazeološke baze podatkov, ustrezniki v drugih jezikih ipd. Ta kartoteka bi lahko bila med drugim osnova za pomenski seznam frazemov, ki je po izkušnjah s češkim frazeološkim slovarjem zelo uporaben za aktivne uporabnike frazemov, kot so frazeologi, pisatelji in prevajalci.

4 Slovenska frazeološka bibliografija

- APIH, Elio, in Vera MAŽGON (prevajalka), Nenavadna frazeologija neke slovenske slovnice, *Prispevki za novejšo zgodovino* 37 (1997), št. 2, 89–91 (o knjigi Bruno GUYON, *Teoretična in praktična slovnica slovenskega jezika// frazeologija// 1918*).
- BAJEC, Anton, *Besedotvorje slovenskega jezika III, Zloženke*, Ljubljana 1952.
- BANIČ, Stanko, *Latinski pregovori, izreki in izrazi*, 2., dopolnjena izdaja, Ljubljana 1996.
- BARLE, Janko, Iz narodne zakladnice III: Pregovori, *Letopis Matice slovenske*, Ljubljana 1893, 48.
- BĘDKOWSKA, Agnieszka, Podoba žene v slovenskih, bolgarskih in poljskih pregovorih, *Slava* 10, Ljubljana 1996/97, št. 2, 151–154.
- BENKO, Vanja, Živalski frazemi v Prežihovi Požganici, *Koroški fužinar* 49, št. 2 (dec. 1999), 27–32.
- BESEDA – SLOVENSKI BESEDILNI KORPUS, elektronska besedilna zbirka Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (<http://bos.zrc-sazu.si>).
- BEZLAJ, France, *Eseji o slovenskem jeziku*, Ljubljana 1967.
- BEZLAJ, France, Slovensko *kos biti komu* 'parem esse, superare', *Jezik in slovstvo* 24, 1978/79, št. 7, 193–195.
- BEZLAJ, France, Vloga kalkov v slovenščini, *Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, 140–143.
- BEZLAJ, France, *Etimološki slovar slovenskega jezika* I, A–J, II, K–O, III, P–S, Ljubljana 1976 (ponatis 1977), 1982, 1995.
- BILC, Janez, Narodne prislovice iz bistriške doline, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1857, 339.
- BILC, Janez, Narodni pregovori, *Slovenski glasnik*, Celovec, 1859, 86.
- BILC, Janez, Narodni pregovori, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1860, 142, 192.
- BILC, Janez, Narodni pregovori, *Slovenski glasnik*, 1868, 172.
- BILIČ, Vane, Narodni pregovori, *Mladika* 18, 1937, št. 11, 428.
- BOJC, Etbin, *Pregovori in reki na Slovenskem*, Ljubljana 1987.
- BORŠTNIK, B., Še nekaj besed o o rekih in kalkih, *Jezik in slovstvo* 6, 1960/61, 173–175.
- CEGNAR, Franc, Narodne dobrine, *Slovenski glasnik*, 1868, 226, 228.
- CEGNAR, Tanja, Ljudski reki in pregovori ter lokalna vremenska znamenja, 1. del, *Zdrav dih za navdih* 2, št. 3, (dec. 1994), 28–29; 2. del, *Zdrav dih za navdih* 3, št. 1 (april 1995), 21.

- J E Z I K O S L O V N I Z A P I S K I 6 • 2000
- CIGALE, Matej, *Deutsch-slovenisches Wörterbuch*, Erster Theil A–L, Zweiter Theil M–Z, Laibach 1860.
- CVETEK, Marija (Cvetková Minka), Osemdeset bohinjских pregovorov in rekov, *Slava* 10, Ljubljana 1995/96, št. 2, 67–73.
- DEBELJAK, Anton, Franc Kocbek in Ivan Šašelj: *Slovenski pregovori, reki in prilike*, Družba svetega Mohorja v Celju 1934, *Življenje in svet*, Ljubljana 1935, št. 18, 248–249.
- DEBENJAK, Doris, Božidar, Primož, *Veliki nemško-slovenski slovar*, Ljubljana 1992.
- DEBENJAK, Doris, Božidar, Primož, *Veliki slovensko-nemški slovar*, Ljubljana 1995.
- DERGANC, Aleksandra, Rusko-hrvaški ali srbski frazeološki slovar, *Jezik in slovstvo* 26 (1980/81), št. 1, 40–41.
- DOLENC, Bogdan, “Bolje je trpeti zlo, kakor delati zlo”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 37, Domžale 1998, št. 1 (24. jan.), 10.
- DOLENC, Bogdan, Zakon in družina: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 2 (19. feb.), 4.
- DOLENC, Bogdan, “Velika bolečina je nema”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 3 (26. mar.), 14.
- DOLENC, Bogdan, “Vojno je laže začeti kakor končati”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 4 (23. apr.), 7.
- DOLENC, Bogdan, “Kdor gre s pametjo po svetu, daleč pride”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 6 (24. jun.), 19.
- DOLENC, Bogdan, “Dobre knjige so najboljši tovariši”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 7/8 (23. jul.), 20.
- DOLENC, Bogdan, “Po pameti ga pijmo, da pamet’ ne zgubimo”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, št. 11 (19. nov. 1999), 10.
- DOLENC, Bogdan, “Mirna reka ima cvetoče bregove”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, Domžale 1999, št. 12 (17. dec.), 13.
- DOLENC, Bogdan, “Več jih utone v vinu kakor v vodi”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 38, št. 12 (17. dec. 1999), 13.
- DOLENC, Bogdan, “Počasi obljublaj in hitro izpolni”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 1 (21. jan.), 10.
- DOLENC, Bogdan, “Kdor slabo je, se dovolj posti”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 3 (3. mar.), 16.
- DOLENC, Bogdan, “Hvaležnost in pšenica uspevata samo na dobri zemlji”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 4 (24. mar.), 17.
- DOLENC, Bogdan, “Samo človek ni hvaležen za izkazano dobroto”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 5 (14. apr.), 15.
- DOLENC, Bogdan, “Bolje peti kakor kleti”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 2 (10. feb.), 13.
- DOLENC, Bogdan, “Usta so ubijalec ali pa zdravnik celega telesa”: iz zakladnice pregovorov, *Slamnik* 39, Domžale 2000, št. 6 (5. maj), 15.
- DOLENC, Metod, Slovenski pregovori in reki pa naše pravo, *Vodnikova pratika*, Ljubljana 1936, 36–41.

- EREMUT, Marija, Milan DIVJAK (mentor), *Pregovori, reki in prilike pri pouku DMV: diplomsko delo*, Pedagoška fakulteta, Maribor 1988, Sociologija.
- ERJAVEC, Fran, Iz popotne torbe, *Letopis Matice slovenske* 1857, 226, 228.
- ERJAVEC, Fran, Rak, *Ljubljanski zvon* I, 1881, 47–52, 116–122, 183–188, 240–245, 307–311.
- FABJAN BAJC, Diomira, *Dve muhi na en mah: slovensko italijanski frazeološki slovar = Due piccioni con una fava: vocabolario fraseologico sloveno-italiano*, Gorica 1995.
- FIDA, elektronska besedilna zbirka z vzorčnim deležem besedil slovenskega jezika, projekt, pri katerem sodelujejo Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut Jožef Stefan, založba DZS in podjetje Amebis. Sodelavci: Simona Krek, koordinator projekta FIDA, DZS, d. d., dr. Marko Stabej, urednik korpusa FIDA, Filozofska fakulteta Ljubljana, mag. Vojko Gorjanc, Filozofska fakulteta Ljubljana, dr. Tomaž Erjavec, svetovalec za format korpusa FIDA, Institut Jožef Stefan, Miro Romih, tehnični urednik korpusa FIDA, Amebis, d. o. o., Peter Halozan, tehnični urednik korpusa FIDA, Amebis, d. o. o., Ljubljana, Špela Vintar, strokovna sodelavka uredniške sekcije, Filozofska fakulteta, Jaka Železnikar, strokovni sodelavec tehnične sekcije, Filozofska fakulteta Ljubljana.
- FOŠNARIČ, Nataša, STRAMLJIČ BREZNIK, Irena (mentorica), *Frazemi z lastnoimensko sestavino in njihova pravopisna podoba, diplomsko delo*, Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, Maribor 1999, 81 str.
- FREUENSFELD, Josip, Narodno blago s Štajerskega VIII, Reki in pregovori, *Kres* 6, Celovec 1886, 272.
- GABERC, Slavko, Po sledih istrskega izročila, *Primorski dnevnik* 55, 1999, št. 57 (10. mar.), 8.
- GANTAR, Polona, VIDOVIČ-MUHA, Ada (mentorica), *Skladenjska in pomensko-sestavinska zgradba rekel, A-diplomska naloga*, Filozofska fakulteta Ljubljana 1995, 88 str.
- GANTAR, Polona, Skladenjska in pomenskosestavinska tipologija glagolskih in prislovnih rekel, *Jezik in slovstvo* 42, 1996/97, št. 6, 237–248.
- GANTAR, Polona, Primerjava slovarske predstavitve frazemov v hrvaškem/srbskem in češkem enojezičnem razlagalnem frazeološkem slovarju, *Jezikoslovní zapiski* 3, Ljubljana 1997, 61–83.
- GJURIN, Velemir, Slovenski slengovski frazeologemi kot besedne igre, v: *Nemzetközi szlavisztikai napok*, Szombathely 1982, 128–136.
- GLONAR, Joža, *Slovar slovenskega jezika*, Ljubljana 1936.
- GLONAR, Joža, *Poučni slovar*, I. del: A–K, II. del: L–Z, DOSTAVKI, v Ljubljani 1933.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* sept. 1990, št. 1, 34.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* okt. 1990, št. 2, 15.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* nov. 1990, št. 3, 23.

- JEZIKOSLOVNI ZAPISKI 6 • 2000
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* dec. 1990, jan. 1991, št. 4/5, 51.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* apr. 1991, št. 8, 5.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Stalna rekla, Pogovor o vsakdanjih rečeh, *Kurirček* maj 1991, št. 9, 6.
- GOLOB, Berta, MANČEK, Marjan, Jezikovni vozli: kaj je skoraj vsak Tonček?, *Galeb*, febr. 1994, št. 6, 21.
- GOMILŠEK, J., Pregovori in besedila na Štajerskem, *Glasnik* V, 1862, št. 5, 176.
- GORENJEČ, L., Pregovori, *Kres* 1, 1881, 66, 306.
- GORUPIČ, Boris, Zlata knjiga pregovorov, *Novi tednik NT&RC* 47, št. 49 (9. dec. 1993), 10.
- GOURSAU, Henri in Monique, *Evropski slovar*, Slovensko – angleško – nemško – francosko – italijansko – špansko, Ljubljana 1994.
- GRAD, Anton, *Francosko-slovenski slovar*, Ljubljana 1984.
- GRAD, Anton, ŠKERLJ, Ružena, VITOROVIČ, Nada, *Veliki angleško-slovenski slovar*, Ljubljana 1986.
- GRAD, Anton, *Špansko-slovenski slovar*, Ljubljana 1969.
- GRAFENAUER, Ivan, Narodno pesništvo (pregovori), *Narodopisje Slovencev* II., Ljubljana 1956, 115–116.
- GREGORIČ, Joža, Narodni pregovori in reki, *Mladika* 11, št. 9 (1930), 349.
- GUTSMANN, Ožbalt, *Deutsch-windisches Wörterbuch*, 1789.
- GUTSMANN, Ožbalt, *Windische Sprachlehre*, Klagenfurt 1777.
- HERGOLD, Ivanka, Štirje slovarji – štirje cvetovi v puščavi: slovarsko delo Slovencev v Italiji, *Delo* 37 (4. maj 1995), št. 100, 9.
- HOLZ, Nanika, *Angleščina za poslovno uspešne*, Ljubljana 1998.
- HORVAT, Sonja, Frazeologija kostelskega slovarja, *Rječnik i društvo*, zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i leksikologiji održanog 11–13. X. 1989. u Zagrebu, Zagreb 1993, 129–132.
- HRIBERNIK, F., Pregovori o sadju, *Sadje in vrtnar*, Ljubljana 1926, 88.
- HROVAT, Mirko, *Človek v luči pregovorov*, Trst 1983.
- HUDELJA, Niko, *Phraseologismen der wissenschaftlichen Fachsprache "Geschichte"* = (Frazeologemi strokovnega jezika zgodovinske znanosti), *magistrsko delo*, mentor Heusinger Siegfried, Ljubljana 1997.
- HUMAR, Marjeta, Frazeologija kot ponazarjalno gradivo v Pleteršnikovem slovarju, Jože Toporišič (ur.), *Pleteršnikov slovensko-nemški slovar*, zbornik s simpozija '96 v Pišecah, Pišece, Komisija "Maks Pleteršnik", Novo mesto 1998, 87–96.
- JAKOPIN, Franc, Slovar slovenskega knjižnega jezika (Ob izidu poskusnega snopiča), *Jezik in slovstvo* 9 (1963/64), št. 6, 161–170.
- JAKŠE, Darija, *Frazeologické štúdie II*, v: *Jezik in slovstvo* 44, 1998/99, št. 7/8, 319–322.
- JANEŠ, Lidija, KRŽIŠNIK, Erika (mentorica), *Frazeologija v Kastelec-Vorenčevem slovarju, diplomatska naloga*, mentor, Potok 2000, 86 str.

- JANEŽIČ, Anton, Slovenske narodne pesmi, prislovice in zastavice, *Cvetje slovenskega naroda* 1, 1852.
- JENKO, Elizabeta M., *Sich auf die Socken machen/vzeti pot pod noge, Deutsch-slowenisches Wörterbuch der Redewendungen*, Klagenfurt/Celovec 1994.
- JESENIK, Viktor, in Narcis DEMBSKIJ, *Slovensko-francoski slovar*, Ljubljana 1990.
- JESEŃSEK, Vida, *Primerjalna frazeologija nemškega in slovenskega jezika: o terminologiji, tipologiji in leksikografiji*, referat na II. kongresu "Jezik za danes in jutri", Ljubljana, 8.–10. oktober 1998.
- JESEŃSEK, Vida, Protistava nemške in slovenske frazeologije – fenomen konvergentnosti, *Kulturna identiteta in jezik v procesih evropske integracije* 2, ur. Inka Štrukelj, Ljubljana 2000, 236–247.
- JURAČ, Franc, Pregovori, pregovori --, *Prepih* 9, št. 7–8 (jul.–avg. 1999), 131.
- KALIN, Mirjam, Pouk nemške frazeologije na slovenskih gimnazijah, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti R Slovenije* 30, št. 1–2, 64–70.
- KARNIČAR, Ludwig, *Der Obir-Dialekt in Kärnten*, Wien 1990.
- KARNIČAR, Ludvik, Živali v frazeologiji koroških slovenskih narečij, *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu*, 1994, 119–126.
- KEBER, Janez, Besedje in izrazi iz imena Marija. *Mohorjev koledar 1985*, Celje 1986, 106–109.
- KEBER, Janez, Riba – preneseni, frazeološki, simbolični pomeni. *Ribič* 45, 1986, št. 10, 300–301.
- KEBER, Janez, Volk – preneseni, frazeološki, simbolični pomeni. *Mohorjev koledar 1988*, Celje 1987, 108–111.
- KEBER, Janez, *Leksikon imen: Izvor imen na Slovenskem*, Celje 1988.
- KEBER, Janez, Štorklja – ali res prinaša otroke ali samo štorkljá?, *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 30 (1990), št. 1–4, 74–79.
- KEBER, Janez, April, *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 30 (1990), št. 1–4 80–82.
- KEBER, Janez, Iti rakom žvižgat. *Mohorjev koledar 1991*, Celje 1990, 103–104.
- KEBER, Janez, Golob, golobica – preneseni, frazeološki in simbolični pomeni: živali v izrazih, rečenicah in simbolih, *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu*, 1990, 47–49.
- KEBER, Janez, Živali v prisposodobah – slon. *Koledar Družbe sv. Mohorja v Celovcu*, 1991, 65–68.
- KEBER, Janez, Biti pijan, imeti opico, imeti mačka, piti kot krava, žaba itd. *Mohorjev koledar 1992*, Celje 1991, 107–110.
- KEBER, Janez, (O)pehariti '(o)goljufati, (pre)varati s pomočjo peharja' in sinonimi. *Jezikoslovni zapiski* 1, Ljubljana 1991, 99–111.
- KEBER, Janez, Živeti na koruzi 'živeti skupno življenje moškega in ženske brez zakonske zveze', *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu*, 1991, 61–64.
- KEBER, Janez, Pes in mačka. *Družinska pratika 1993*, Celje 1992, 132–133.
- KEBER, Janez, Zmaj – Ti si pravi zmaj. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 33 (1993), št. 1, 52–61.

- KEBER, Janez, Kukavica – ptica, ki kliče svoje ime: živali v prisposodobah. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 33 (1993), št. 2, 18–27.
- KEBER, Janez, Srečati, poljubiti Matildo ali matildo?, *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 33 (1993), št. 3–4, 95–97.
- KEBER, Janez, O petelinu. *Družinska pratika 1994*, Celje 1993, 159–162.
- KEBER, Janez, Izimenska leksika in frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Rječnik i društvo*: zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i leksikologiji održanog 11–13. X. 1989. u Zagrebu, Zagreb 1993, 183–188.
- KEBER, Janez, Kupiti mačka v žaklju (v vreči) ‘kupiti, dobiti kaj, ne da bi stvar prej poznal, videl’, *Jezik in slovstvo* 40, 1994/95, št. 5, 181–185.
- KEBER, Janez, Živel je mož, imel je psa..., *Jezikoslovni zapiski* 2, Ljubljana 1995, 158–175.
- KEBER, Janez, (Časnikarska, novinarska) raca ‘izmišljena novica v časopisu’. *Mohorjev koledar 1994*, Celje 1995, 170–172.
- KEBER, Janez, Pomen etnografskih in zgodovinskih podatkov za raziskovanje leksike in frazeologije, v: MURŠIČ, Rajko (ur.), RAMŠAK, Mojca (ur.), KROPEJ, Monika (ur.), *Razvoj slovenske etnologije od Štreklja in Murka do sodobnih etnoloških prizadevanj*: zbornik prispevkov s kongresa, Ljubljana, Ljubljana 1995, 85–90.
- KEBER, Janez, V iskanju (znanstvene) resnice – razmišljanja ob raziskovanju leksike in frazeologije, *Nova Atlantida*, 1996, 3, št. 9/10, 212–218.
- KEBER, Janez, *Leksikon imen: Izvor imen na Slovenskem*, druga, dopolnjena izdaja, Celje 1996.
- KEBER, Janez, *Živali v prisposodobah 1*, Celje 1996, in poglavje Najpomembnejši viri in literatura, 379–386.
- KEBER, Janez, Tudi tako se lahko reče: imeti maslo na glavi. *Družinska pratika 1997*, Celje 1996, 197–203.
- KEBER, Janez, Živali v prisposodobah – opica, nevšečna človekova sorodnica. *Jezikoslovni zapiski* 3, Ljubljana 1997, 127–136.
- KEBER, Janez, Tudi tako se lahko reče: Iti na jetra, do obisti poznati koga. *Družinska pratika 1998*, Celje 1997, 181–185.
- KEBER, Janez, Janez Keber, *Živali v prisposodobah 1–2*, Mohorjeva družba, Celje 1996, 1998, 387, 480 str., *Jezikoslovni zapiski* 3, Ljubljana 1997, 223–227.
- KEBER, Janez, *Živali v prisposodobah 2*, Celje 1998.
- KEBER, Janez, Tudi tako se lahko reče: Žlahta je strgana plahta. Dati ga na zob. Imeti pod palcem. *Družinska pratika 1999*, Celje 1998, 106–112.
- KEBER, Janez, Breznikovo in Pleteršnikovo dopolnjevanje Slovensko-nemškega slovarja. v.; Jože Toporišič (ur.), *Pleteršnikov slovensko-nemški slovar*: zbornik s simpozija '96 v Pišecah, Pišcece: Komisija “Maks Pleteršnik”; Novo mesto 1998, 97–104.
- KEBER, Janez, Janez Keber, *Živali v prisposodobah 1–2*, Celje, Mohorjeva družba, 1996, 1998, 387, 480 str., JAN, Zoltan (ur.), *Janko Kersnik in njegov čas*: Zbornik Slavističnega društva Slovenije 8, Ljubljana 1998, 158–161.
- KEBER, Janez, Raziskovanje slovenske frazeologije: živalski nazivi v frazeologemih, *Jezikoslovni zapiski* 4, Ljubljana 1998, 99–112.

- KEBER, Janez, Tudi tako se lahko reče: Držati se kot lipov bog. Imeti lase na dež. Mulo kuhati, *Družinska pratika 2000*, Celje 1999, 136–139.
- KENDA-JEŽ, Karmen, WEISS, Peter, Posebnosti (slovenskega) narečnega slovaropisja, *xxxv. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28. 6. – 17. 7. 1999*, zbornik predavanj, Ljubljana 1999, 27–46.
- KLEMENČIČ, Ana, Biti kot pes in mačka, *Slovenščina v šoli*, 1998, št. 1, 13–16.
- KOCBEK, Fran, *Pregovori, prilike in reki*, Ljubljana 1887.
- KOCBEK, Fran, Slovenski pregovori, prilike in reki, *Popotnik*, Ljubljana 1918, 65–70, 119–121, 156–157, 187–188.
- KOCBEK, Fran, in ŠAŠELJ, Ivan, *Slovenski pregovori, reki in prilike*, Celje 1934.
- KOKALJ, Manca, MAJDIČ, Viktor (mentor), *Klasifikacija frazeologije in raba frazeologemov v osnovni šoli, diplomsko delo*, Pedagoška fakulteta Ljubljana 2000, 83 str.
- KOROŠEC, Tomo, Obnovitve v časopisnih naslovih, *Slavistična revija* 26, 1978, Ljubljana/Maribor, 147–160.
- KOS, Jelka, ZORKO, Zinka (mentorica), *Javorski govor z vzorci iz živalske frazeologije, diplomatska naloga*, Pedagoška fakulteta Maribor, Maribor 2000, 133 str.
- KRANJC, Rožle, ŠPRAH, Lucija, FIJAVŽ, Mateja, Wolfgruber, Sonja (mentorica), *Vraže in cahni med Pohorci, raziskovalna naloga*, Maribor 1999, 29 str.
- KREMPELJ, A., Prislovice štajerskih Slovencev, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1844, 1846, 1847, 1848.
- KRETZENBACHER, L., Slovenski pregovori v starih štajerskih rokopisih, *Slovenski etnograf* V, 1952, 160–168.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Poskus razvrstitve stalnih besednih zvez v Trubarjevi Cerkovni ordningi, v: *Obdobja 6, 16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, Ljubljana 1986, 435–445.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Prenovitev kot inovacijski postopek, *Slava* 1, Ljubljana 1987, št. 1, 49–56.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, *Slava* 2, Ljubljana 1987/1988, št. 2, 143–162.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, *Frazeologija v moderni*, magistrska naloga, Ljubljana 1988.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Frazeologija v osnovni in srednji šoli, *Jezik in slovstvo* 35, 1989/90, 134–141.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Sestavina roka v frazeologemih slovenskega knjižnega jezika, *XXVI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj Ljubljana 1990, 141–154.
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Frazeologija v slovenskem časopisju 1991, *XXVII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1991, 89–98.
- KRŽIŠNIK, Erika, Teoretično zanimiva knjiga iz frazeologije, *Slavistična revija* 38, 1990, Ljubljana/Maribor, 57–64.
- KRŽIŠNIK, Erika, Tipologija frazeoloških prenovitev v Cankarjevih proznih besedilih, *Slavistična revija* 38, 1990, Ljubljana/Maribor, 399–420.

- JEZIKOSLOVNI ZAPISKI 6 * 2000
- KRŽIŠNIK-KOLŠEK, Erika, Frazeologija kot izražanje v “podobah”, *Pouk slovenščine malo drugače!* [priročnik z vajami so napisale] Martina Križaj-Ortar, Marja Bešter, Erika Kržišnik, Trzin 1994.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija v kratki pripovedni prozi druge polovice 19. stoletja, *XXX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1994, 53–67.
- KRŽIŠNIK, Erika, *Slovenski glagolski frazemi: ob primeru frazemov govorjenja, doktorska disertacija*, Ljubljana 1994.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija v slovenskem časopisu v dveh prelomnih obdobjih, *Języki słowiańskie 1945–1995*, ur. Stanisław Gajda, 1995, 217–226.
- KRŽIŠNIK, Erika, Zbirka Mali frazeološki rječnici in Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik, *Jezik in slovstvo* 41, 1995/96, št. 3, 157–166.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija v slovenskem časopisu štiri leta po osamosvojitvi, *Jezik in čas*, ur. Ada Vidovič-Muha, 1996, 175–189.
- KRŽIŠNIK, Erika, Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih, *Slavistična revija*, 44, 1996, št. 2, 133–154.
- KRŽIŠNIK, Erika, Biblijska frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika in njena raba v časopisnih tekstih, *Frazeologia a religia*, ur. Wojciech Chlebda i Stanisław Kochmann, Opole 1996, 50–51.
- KRŽIŠNIK, Erika, Gutsmanovo razumevanje stalnih besednih zvez, *Jezikoslovne in literarnovedne raziskave*, ur. Breda Pogorelec s sodelavci, Ljubljana 1997, 27–37.
- KRŽIŠNIK, Erika, Kdo govori kako..., *XXXIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, ur. Aleksandra Derganc, Ljubljana 1997, 45–56.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija pri pouku slovenščine kot tujega jezika, *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*, ur. Marja Bešter, 1998, 27–45.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeološka sredstva v vlogi razkrivanja družbenih sprememb med leti 1945 in 1995, v: VIDOVIČ-MUHA, Ada (ur.), *Slovenski jezik* (Najnowsze dzieje języków słowiańskich), Opole 1998, 183–200.
- KRŽIŠNIK, Erika, Is the difference between paroemias/non-paroemic phrasems really so fundamental?, *Phraseology and Paremiology/Internacional Symposium Europhras '97*, September 2–5, 1997, Liptovský Ján 1997, 25–26.
- KRŽIŠNIK, Erika, Normativno v frazeologiji, BADURINA, Lada (ur.), PRITCHARD, Boris (ur.), STOLAC, Diana (ur.), *Jezička norma i varijeteti / Savjetovanje Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku*, Opatija, 8.–9. svibnja 1998), *Riječ*, Zagreb, Rijeka 2000, 283–295).
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija po seminarsko, *Slava* 4, 1998/99, št. 2, 162–168.
- KRŽIŠNIK, Erika, Socialna zvrstnost in frazeologija, *XXXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 29. 6. – 18. 7. 1998, zbornik predavanj, ur. Erika Kržišnik, Ljubljana 1998, 53–69.
- KRŽIŠNIK, Erika, Können Phraseme produktiv sein?, ur. EISMANN, Wolfgang, *Europhras 95, Europäische Phraseologie im Vergleich, gemeines Erbe und*

- kulturelle Vielfalt*, (Studien zur Phraseologie und Parömiologie, 15), Bochum 1998, 439–452.
- KRŽIŠNIK, Erika, Frazeologija v Murkovem slovarju, *Murkov zbornik*, referati s simpozija *Anton Murko in njegov čas*, ur. Marko Jesenšek, Maribor 1999, 312–347.
- KRŽIŠNIK, Erika, SMOLIČ, Marija, Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj, *XXXV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 28. 6. – 17. 7. 1999*, zbornik predavanj, Ljubljana 1999, 61–80.
- KRŽIŠNIK, Erika, SMOLIČ, Marija, “Slike” časa v slovenskem jeziku, *XXXVI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 26. 6.–15. 7. 2000*, zbornik predavanj, ur. Irena OREL, Ljubljana 2000, 7–19.
- KUKOVEC, Alenka, Letalska frazeologija, *Krila*, febr.–dec. 1994, št. 1–6.
- KUKOVEC, Alenka, Letalska frazeologija, *Krila*, maj 1995, št. 3, 44.
- KUKOVEC, Alenka, *How do you read (me)?: letalska frazeologija*, Ljubljana 1998.
- KUNAVER, Dušica, SCHMIDT, Matjaž (ilustrator), Ljudske modrosti v pregovorih, *Otrok in družina 37*, št. 9 (1990), 30.
- KUNAVER, Dušica, *Slovenski reki in rečnice*, Ljubljana 1996.
- KURET, Niko, *Praznično leto Slovencev 1–2*, Ljubljana 1942–1945.
- KURNIK, Vojteh, Kitica slovenskih pregovorov, 1859, 108.
- KURNIK, Vojteh, Pregovori, *Prijatelj*, Ljubljana 1855, 31.
- KURNIK, Vojteh, Prislovice in pregovori, v: JANEŽIČ, A., *Cvetje slovenskega naroda*, Celovec 1852, knjiga I, 15, 91.
- KURNIK, Vojteh, Slovenski pregovori, *Slovenska čbela*, Celovec 1852.
- KURNIK, Vojteh, Slovenski pregovori, *Slovenski glasnik* 1854, 75.
- KUZMIČ, A., Narodni pregovori in naši nunci, *Slovenski narod*, Ljubljana 1901, št. 16, 1–2.
- LAVRAČ, Maja, Kitajske zgodbe in rekla, Gradovi v oblakih, *Kurirček*, okt. 1990, št. 2, 14.
- LAVRAČ, Maja, Kitajske zgodbe in rekla, Nesebičnost, *Kurirček*, febr. 1991, št. 6, 12.
- LAVRAČ, Maja, Kitajske zgodbe in rekla, Sreča v nesreči, *Kurirček*, sept. 1990, št. 1, 35.
- LÄGREID, Annelies, *Hieronimus Megiser, Slowenisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch*, Neugestaltung und Faksimile der ersten Ausgabe aus dem Jahre 1592, Bearbeitet von Annelies Läg Reid, Wiesbaden 1967.
- LEVSTIK, Fran, Zbirka slovenskih pregovorov iz l(eta) 1592, *Ljubljanski zvon* II, Ljubljana 1882, 562–564, 640.
- LEVSTIK, Fran, Napake slovenskega pisanja, *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*, 6. knjiga, 38–87.
- LEVSTIK, Nina, Pouk slovenščine, ki pritegne, *Slovenščina v šoli*, mar. 1997, št. 2, 17–19.
- LJUBIČ, Tone, Pri stricih in botrih, *Naš rod* 13, zv. 8 (1941/1942), 218–219 (pregovori iz dobrepolske doline).
- LOŽAR-PODLOGAR, Helena, Široko je po svetu, ozko po domačem dvorišču

- (pregovori, ki jih je zapisal ali si jih izmislil Janez Trdina), Besede in reči, ur. Marija Stanonik, *Traditiones* 25, Ljubljana 1996, 383–394.
- LUZAR, F. F., Narodni izrazi, *Zbornik Matice slovenske*, Ljubljana 1900, 50.
- MAJDIČ, Viktor, Frazeologija, *Naši razgledi*, Ljubljana 1970, št. 5, 138–139.
- MAKAROVIČ, Marija, KOVIČ, Tone (ilustrator), *Pregovori – življenjske resnice*, Ljubljana 1975, 207 str.
- MATEŠIČ, Josip, PETERMANN, Jürgen, Über die Redensarten in Franc Metelkos „Lehrgebäude der slowenischen Sprache“, *Obdobja* 11, Ljubljana 1991, 151–159.
- MATIČETOV, Milko, Pregovori in uganke, *Zgodovina slovenskega slovstva*, Ljubljana 1956, 115–116.
- MATIČIČ, Vida, Frazemi, *Katarina* 2, št. 1, september 1996, 22–23.
- MEGISER, Hieronim, *Paroemiologija Polyglottus*, Graz 1592.
- MEGISER, Hieronim, *Paroemiologija Polyglottus*, Leipzig 1605.
- MEGISER, Hieronimus, *Thesaurus polyglottus*, iz njega je slovensko besedje z latinskimi in nemškimi pomeni za *Slovensko-latinsko-nemški slovar* izpisal in uredil Jože Stabej, SAZU, Ljubljana 1977.
- MENAC, Antica, in ROJS, Jurij, *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik*, Zagreb 1992, 111 str.
- MERŠE, Majda, Dosežki in naloge slovenskega zgodovinskega slovaropisja, *Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 10, *Slovensko jezikoslovje danes in jutri*, Slovenski slavistični kongres, Celje 1999, Ljubljana 2000, 155–166.
- METELKO, Franc Serafin, *Lehrgebäude der slowenischen Sprache im Königreiche Illyrum und in den nachbarten Provinzen*, Ljubljana 1825, 275.
- MIHELČIČ, J., Kranjski pregovori, *Adagia Carniolica*, 1780.
- MIHELČIČ, Manica, STRAMLJIČ BREZNIK, Irena (mentorica), *Frazeologija v verskem tisku, diplomatska naloga*, Pedagoška fakulteta, Maribor 1999, 105 str.
- MÖDERNDORFER, Vinko, *Verovanje, uvere in običaji Slovencev*, Druga knjiga, Prazniki, Celje 1948.
- MÖDERNDORFER, Vinko, *Koroške uganke in popevke*, Celje 1946.
- MUKIČ, Francek, *Madžarsko-slovenski frazeološki slovar, Magyar-szlovén frazeológiai szótár*, Szombathely 1993.
- MÜLLER, Jakob, Slovar slovenskega knjižnega jezika in kritika z bibliografijo (1960–1992), *Razprave razreda za filološke in literarne vede SAZU* 15, 1996, 187–324.
- NADU, Tatjana, OREL, Irena (mentorica), *Poimenovanja za psa v starejših slovenskih slovarjih in narečjih: glasoslovna, besedoslovna, besedotvorna in frazeološka obravnava poimenovanj za psa, diplomatska naloga*, Ljubljana 2000, 99 str.
- NARTNIK, Vlado, Jajce več od pute ve, *Slava* 9, Ljubljana 1995/96, št. 1, 31–32.
- NEŽMAH, Bernard, Preklinjanje po slovensko, *Vesela znanost* I, II, Ljubljana 1991, 35–43.
- NOVAK, Franc, *Slovar beltinskega prekmurskega govora*, dopolnil in uredil Vilko Novak, Murska Sobota 1985.

- NOVAK, France, *Samostalniška večpomenskost v jeziku slovenskih protestantskih piscev (16. stoletja), doktorska disertacija*, Ljubljana 1992.
- NOVAK, Vilko, *Slovenska ljudska kultura*, Ljubljana 1960.
- OREL, Silvana, The wood behind the trees, *Prispevki k tehniki prevajanja iz slovenščine v angleščino*, ur. Stanko Klinar, 93–106.
- OREL, V., Slovenski pregovori, reki in prilike, *Mentor*, Ljubljana 1939–1940, št. 1–2, 31–36.
- ORNIK, Tadej, STRAMLJIČ BREZNIK, Irena (mentorica), *Rastlinska frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, diplomatska naloga*, Pedagoška fakulteta Maribor, Ruše 2000, 121 str.
- OVSEC, Damjan, O tem in onem, *Gea*, maj 1991, št. 5, 40.
- PAVLICA, Josip, *Frazeološki slovar v petih jezikih*, Ljubljana 1960.
- PERNE, H., Pregovori, *Besednik*, Celovec 1869, 110.
- PERNE, Marija, Kdaj je kdo star kot Peca, Metuzalem, Dobrač ali Zemlja?: rečenice izdajajo človekov izvor, njegovo mišljenje in razpoloženje, *Družina in dom* 47, št. 6, junij 1996, 10.
- PESERL, Simona, STRAMLJIČ BREZNIK, Irena (mentor), *Frazeologija v rumenem tisku*, diplomatska naloga, Pedagoška fakulteta Maribor, Maribor 2000, 102 str.
- PETERMANN, J., Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV), *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura*, Ljubljana 1988, 301–310.
- PLANINC, Nina, STOJNIČ, Dragana, ŠERBINEK, Marko, Darja Ledinek (mentorica), *Uporaba frazemov med učenci, frazeološka raziskava: raziskovalna naloga*, Osnovna šola Martina Košaka, Maribor 2000.
- PLETERŠEK, Petra, Stojan Bračič, (mentor), *Metaphern in idiomatischen Redewendungen, Diplomarbeit*, Ljubljana 1997, 89 f. (Metafore v frazah)
- PLETERŠNIK, Maks, Podučljivi pregovori, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1860, 195–160.
- PLETERŠNIK, Maks, Dva zvezka rokopisa, ki je bil med gradivom za Wolfov Slovensko-nemški slovar.
- PLETERŠNIK, Maks, *Slovensko-nemški slovar* I, II, Ljubljana 1894–1895.
- POGORELEC, Breda, Ivan Cankar – vozlišče razvoja slovenske besedne umetnosti, *XII. seminarja slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1976, 27–45.
- POGORELEC, Breda, Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja, *XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1986, 7–20.
- POTEPAN, J., Pregovori in reki notranjski, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1873, 404.
- POTISEK, Ana, *Ruski pregovori in reki v slovenskem prevodu*, Aleksandra Derganc (mentorica), *diplomska A-naloga*, Ljubljana 1996, 33 str.
- POTOKAR, T., Kocbek–Šašelj, Slovenski pregovori, reki in prilike, *Srpski književni glasnik*, 1935, št. XLIV/1, 83–84.
- PREK, Stanko, *Ljudska modrost – trden je most*, Ljubljana 1974.
- PREMK, Francka, Nekaj frazeoloških zanimivosti iz slovenskega besednjaka 16. stoletja, *Riječ* 3, št. 2 (1997), 76–86.

- J
E
Z
I
K
O
S
L
O
V
N
I
Z
A
P
I
S
K
I
6 * 2000
- RADICS, Peter, Zbirka slovenskih pregovorov iz leta 1592, *Kres* 2, Celovec 1. 6. 1882, 332–334.
- REPEC, Klara, LIPNIK, Jože, STRAMLJIČ-BREZNIK, Irena (mentorja), *Razumevanje in uporaba stalnih besednih zvez pri učencih višjih razredov osnovne šole, diplomsko delo*, Maribor 1999, 49 f.
- RAIČ, Anton, Pregovori, reki in prilike. Nabral Fran Kocbek, *Ljubljanski zvon* VII, 1887, št. 11, 699–702.
- RIGLER, Katarina, Kasilda Bedenk, (mentorica), *Somatische Redewendungen (von A bis H) in der deutschen und slowenischen Sprache, diplomska naloga iz nemškega jezika*, Ljubljana 1997, 127 f.
- RIPŠL, Dragutin, Vremenska prerokovanja, *Slovenski gospodar*, Maribor 1872, 11, 21, 40, 61, 85, 134, 153, 180, 203, 226, 254.
- RODE, Matej, Semantični odnosi v frazeologiji, *Slavistična revija* 23, 1975, št. 3–4, 439–442.
- RODE, Matej, Bolgarsko-ruski frazeološki slovar, *Slavistična revija* 23, 1975, št. 3–4, 442–444.
- RODE, Matej, Bolgarski frazeološki slovar, *Slavistična revija* 24, 1976, št. 2–3, 292–294.
- RODE, Matej, Frazeologija v Jurančičevem slovarju, *Slavistična revija* 24, 1976, št. 2–3, 299–302.
- RODE, Matej, Nemško-ruski frazeološki slovar, *Slavistična revija* 25, 1977, št. 2–3, 378–380.
- RODE, Matej, Slovaški frazeološki slovar, *Slavistična revija* 25, 1977, št. 2–3, 381–382.
- RODE, Matej, Janko Bizjak in njegovi pogledi na frazeologijo, *Jezik in slovstvo* 25, 1979/80, št. 6, 176–178.
- RODE, Matej, Prvi rusko-srbohrvaški frazeološki slovar, *Slavistična revija* 29, 1981, št. 2, 219–222.
- RODE, Matej, Frazeologija u dvojezičkim rečnicima, *Leksikografija i leksikologija*, zbornik referatov, Beograd – Novi Sad 1982, 275–278.
- RODE, Matej, Elipsata vo slovenačkite i vo makedonskite poslovici (neki sogledovanja), *Literaren zbor* 33, 1986, knjiga I, 89–92.
- RODE, Matej, Slovenski pregovori in srednji vek, *Obdobje srednjega veka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*, *Obdobja* 10, Ljubljana 1989, 155–158.
- ROJS, Jurij, Razvrstitev frazeologemov iz jugoslovanske družbene prakse v ruskem jeziku, *Jezik in slovstvo* 27, Ljubljana 1981/82, št. 2–3, 66–70.
- ROJS, Jurij, Pogled na frazeologijo M. A. Šolohova, *Filologija* 20/21, 1992/1993, 385–388.
- ROJS, Jurij, *Frazeologija Zorane ledine Mihaila Aleksandroviča Šolohova v originalu, magistrska naloga*, Zagreb 1983.
- ROJS, Jurij, Pomembno leksikografsko delo, *Jezik in slovstvo* 31, 1985/86, št. 7, 256–257 (rec. Antica Menac, Raisa I. Trostinska, Hrvatskosrpsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik, Zagreb 1985).
- ROJS, Jurij, Frazeološkičeskie svojstva personažej Podnjatoj celiny M. A. Šolohova,

- Poetika stvaralaštva Mihaila Šolohova*, ur. Vesna Berić et al., 1986, 187–199.
- ROJS, Jurij, Frazeologija Zorane ledine M. A. Šolohova v izvorniku in slovenskem prevodu, *Jezik in slovstvo* 32, 1986/87, Ljubljana, št. 7–8, 230–235.
- ROJS, Jurij, Svrnjenje poètièeskoj frazeologii v poèzii A. S. Puškina i F. Prešerna, v publ. *Puškin – Prešern* /redkollegija N. N. Starikova i Ju. A. Sozina/, Russkaja akademija nauk, Institut slavljanovedenija, Moskva 2000, 26–27.
- RUDOLF, Božena, Kasilda Bedenk (mentorica), *“Tierische” Redewendungen in der deutschen und slowenischen Sprache, diplomska naloga iz nemškega jezika*, Ljubljana 1997, 83 str.
- SKET, Jakob, Kitica slovenskih pregovorov, *Slovenisches Sprach- und Übungsbuch*, Celovec 1885, 229.
- SKUHALA, Ivan, Narodni pregovori, *Koledar Družbe svetega Mohorja za leto 1887*, Celovec 1887, 78.
- SNOJ, Marko, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana 1997.
- SOVRE, Anton, V kozji rog ugnati in še kaj, *Jezik in slovstvo* 5, 1959/60, 181–184.
- STABEJ, Jože, *Slovensko-latinski slovar*, po: Matija Kastelec – Gregor Vorenc, *Dictionarivm latino-carniolicum* (1680–1710), Ljubljana 1997.
- STANONIK, Marija, Modeli razmišljanja slovstvene folklore in literature, *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 20, Ljubljana 1980, št. 2, 53–58.
- STANONIK, Marija, Slovstvena folklor v zavesti slovenskega razsvetljenstva, *Obdobje slovenskega narodnega preporoda*, *Obdobja* 11, Ljubljana 1991, 113–139.
- STANONIK, Marija, Pregovori v Murkovem času, mednarodni simpozij *Anton Murko in njegov čas*, ur. Marko Jesenšek, Maribor 1998.
- STANONIK, Marija, Kakor ti meni, tako jaz tebi!, *XXXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1998, 187–201.
- STAROVEŠKI, Katarina, ROBIČ, Carmen, Tanja Jelenko (mentorica), *Frazeologija v časopisnih naslovih, raziskovalna naloga*, Poklicna in tehnična elektro in kemična šola, Celje 1999, 29 str.
- STEPIŠNIK, Alenka, LESKOVŠEK, Katja, GREGORC Jerneja, Anton Šepetavc (mentor), *Fraze v srednješolskem slengu*, Celje, Gimnazija, 1993, 50 str.
- STRAMLJIČ-BREZNIK, Irena, Frazeologija v Volkmerjevih Fabulah, *Volkmerjev zbornik*, ur. Jože Lipnik, 1998, 54–61.
- STRAMLJIČ-BREZNIK, Irena, Frazemi s pomenom “umreti” v SSKJ, referat na 6. mednarodnih slavističnih dnevih = VI. nemzetközi szlavisztikai napok, Szombathely, 29.–30. V. 1998.
- SUHADOLNIK, Stane, J. Pavlica, Frazeološki slovar v petih jezikih, *Jezik in slovstvo* 6, 1960/61, Ljubljana, 200–205.
- SUHADOLNIK, Stane, Avtorski slovar, *Rječnik i društvo*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i leksikologiji održanog 11–13. X. 1989 u Zagrebu, Zagreb, Razred za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 333–336.
- SUŠNIK, B., Narodni pregovori, *Slovenski glasnik*, 1858, 156.
- SUŠNIK, B., Narodni pregovori, *Slovenski glasnik*, 1859, 54, 166.

- SUŠNIK, B., Narodni pregovori, *Slovenski glasnik*, 1863, 156.
- ŠAŠELJ, Ivan, Slovenski pregovori in reki, *Mladika* 18, Celje 1937, št. 6, 232, št. 7, 270, 19, 1938, št. 7, 271–272, 20, 1939, št. 5, 193–194; 21, 1940, št. 6, 216–217.
- ŠAŠELJ, Ivan, Narodni pregovori in reki: belokranjski, *Mladika* 7, Celje 1926, 310, 428.
- ŠAŠELJ, Ivan, Dolenjski pregovori in reki, *Mladika* 7, Celje 1926, št. 9, 348, št. 11, 428–429; 8, 1927, št. 12, 435; 9, 1928, št. 12, 465; 10, 1929, št. 5, 227–228; 11, 1930, št. 5, 191; 12, 1931, št. 12, 468.
- ŠAŠELJ, Ivan, *Živali v slovenskih pregovorih*, Novo mesto, 1932.
- ŠAŠELJ, Ivan, Bog v slovenskih pregovorih in prilikah, *Mladika* 14, Celje 1933, 233, 273, 314, 351.
- ŠAŠELJ, Ivan, Kaj pripovedujejo slovenski pregovori o pijanstvu, *Domoljub*, Ljubljana 1933, št. 47.
- ŠAŠELJ, Ivan, Sadje v slovenskih pregovorih, *Mladika* 15, Celje 1934, 352.
- ŠAŠELJ, Ivan, Žita v slovenskih pregovorih, *Mladika* 15, Celje 1934, 307.
- ŠAŠELJ, Ivan, Novi narodni pregovori, *Mladika* 16, Celje 1935, št. 9, 351–351; 17, 1936, št. 10, 395; 17, 1936, št. 11, 435.
- ŠAŠELJ, Ivan, Nekaj razlag k nekaterim slovenskim pregovorom, *Mladika* 17, Celje 1936, št. 5, 191–193.
- ŠAŠELJ, Ivan, *Slovenski pregovori in reki*, Ljubljana 1945.
- ŠOSTER, Tomaž, Zinka Zorko, (mentorica), *Frazeologija govora pri Lovrencu na Pohorju, diplomsko delo*, Pedagoška fakulteta Maribor, Maribor 1997.
- ŠTEFE, Andreja, Ada Vidovič Muha (mentorica), *Frazemi s poimenovanjem živali v slovenščini in angleščini in njihovi pomenski ustrezniki, B-diplomska naloga*, Filozofska fakulteta, Ljubljana 2000, 50 str.
- ŠTREKELJ, Karel, *Slovenske narodne pesmi I–IV*, Ljubljana 1895–1898, 1900–1903, 1904–1907, 1908–1923.
- ŠTRUKELJ, I., Kaj nas učijo narodni pregovori o Bogu in človeku, *Slovenske večernice*, Celovec, 1896, 117–132.
- TERSEGLAV, Marko, Etbin Bojc, Pregovori in reki na Slovenskem, Ljubljana 1974, *Traditiones* 4 (1975), 323–324.
- TOMINŠEK, J., *Slovenski pregovori, reki in prilike*, zbral Fran Kocbek in Ivan Šašelj 1934, v: *Časopis za zgodovino in narodopisje* 30, Ljubljana 1935, št. 1, 104–108.
- TOMŠIČ, J., Vinske prislovice, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1866, 273.
- TOMŠIČ, Tanja, JESENŠEK, Marko (mentor), *Slovenska frazeologija v slovarju Bernarda Mariborskega, diplomska naloga*, Pedagoška fakulteta Maribor, Maribor 2000, 123 str.
- TOPORIŠIČ, Jože, K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije, *Jezik in slovstvo* 19, 1973/74, 273–279.
- TOPORIŠIČ, Jože, Esej o slovenskih besednih vrstah, *Jezik in slovstvo* 20, 1974/75, 295–305.
- TOPORIŠIČ, Jože, Vsebinska podstava primerjalnih frazeologemov v slovenskih

- zbirkah pregovorov in rekov, *XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1985, 31–46.
- TOPORIŠIČ, Jože, Inhaltliche Aspekte der komparativen Phraseologeme in slovenischen Sprichwörterensammlungen, *Aktuelle Probleme der Phraseologie*, Symposium 27.–29. 9. 1984 in Zürich, *Zürische germanistische Studien* 9 (1986), 291–321.
- TOPORIŠIČ, Jože, *Nova slovenska skladnja*, Ljubljana 1989.
- TOPORIŠIČ, Jože, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana 1982.
- TOPORIŠIČ, Jože, Dvojčiči in podobne frazeološke zgradbe v slovenščini, *Slavistična revija* 44, 1996, št. 3, 269–278.
- TRAMPUSCH, Tatjana, Živalska frazeologija v govoru vasi Dob pri Pliberku na avstrijskem Koroškem, *Slovenski jezik, Slovene Linguistic Studies* 2, 1999, Ljubljana–Lawrence, 109–127.
- TRDINA, Silva, Metodični napotki za pouk gnomične lirike, *Jezik in slovstvo* 1956, št. 3, 4–5.
- URBAS, V., O pregovorih in prilikah, posebno slovenskih..., *Kmetijske in rokodelske novice*, Ljubljana, 1869, št. 39, 313–314, št. 40, 320–321, št. 41, 329, št. 52, 430–431; 1870, št. 1, 4, št. 2, 12–13, št. 3, 21, št. 4, 27–28, št. 7, 57–58, št. 8, 64, št. 9, 71–72, št. 10, 79–80.
- VALENČIČ ARH, Urška, *Phraseologismen in der deutschen Printmedien: Magisterarbeit* (Frazeologemi v nemških tiskanih medijih), Ljubljana, 1999, 187 f.
- VERLIČ, David, Dve muhi na en mah, *Oko*, let. 3, št. 39 (16. apr. 1995), 161. (*Oko* = štirinajstdnevnik za Goriško)
- VIDIČ, Tomo, Muhe in golobi hkrati: 'sračje gnezdo', ki bo nedvomno prispevalo k večjemu redu, *Primorske novice* 49, št. 26 (31.mar. 1995), 11
- VIDOVIČ MUHA, Ada, Primeri tvorbnih vzorcev glagola, *XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, zbornik predavanj*, Ljubljana 1985, 47–61.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, Besedni pomen in njegova stilistika, v: A. Vidovič Muha (ur.), *XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1986, 79–91.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, *Slovensko skladijsko besedotvorje ob primerih zložen*, Ljubljana 1988.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, Nekatere jezikovnosistemske lastnosti strokovnih besednih zvez, *XXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, zbornik predavanj, Ljubljana 1988, 83–91.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, Imenska zveza v slovenščini: (kontrastivno z nemščino), *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*, ur. Marja Bešter, Ljubljana, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 1999, 7–12.
- VILFAN, Sergij, Ljudsko pravo, *Narodopisje Slovencev*, Ljubljana 1944.
- VOLČIČ, Jakob, Prislovice iz Liburnije, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1856, 361, 388.
- VOLČIČ, Jakob, Prislovice, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1856, 237, 256.

- VOLČIČ, Jakob, Prislovice in reki iz Istre, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1856, 273.
- VOLČIČ, Jakob, Prislovice iz Istre, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1857, 328.
- VOLČIČ, J., Prislovice in reki iz Istre, Hrvatske, *Slovenski glasnik*, 1860, 79.
- VRBINC, Marjeta, Frazeološke enote: definicija in razvrstitev, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti R Slovenije* 31, Ljubljana 1997, št. 1–2, 127–161.
- VRBINC, Marjeta, Slovarska obravnava frazeoloških enot, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti* 32, 1998, št. 1–2, 341–378.
- VRBINC, Marjeta, Značilnosti frazeoloških enot in problemi glede poimenovanja, *Vestnik Društva za tuje jezike in književnosti* 33, 1999, št. 1–2, 351–368.
- VRBINC, Marjeta, *Frazeološke enote, njihov status in vključevanje v slovarje, doktorska disertacija*, Ljubljana 1998, 276 f.
- ZAGORIČNIK, Urša, PLASKAN, Metka, ŠKOBERNE, Maša, JELENKO, Tanja (mentorica), *Frazeologija v besedilih slovenskih glasbenikov*, Poklicna in tehniška elektro in kemijska šola, *raziskovalna naloga*, Celje 2000.
- WEISS, Peter, Zasnova novega odzadnjega slovarja slovenskega jezika, *Jezikoslovni zapiski* 1, Ljubljana 1991, 121–139.
- WEISS, Peter, Katere slovarje smemo pričakovati po izidu Slovarja slovenskega knjižnega jezika, *Jezik in slovstvo* 39, 1993/94, št. 7–8, 346–350.
- WEISS, Peter, Pavlica, Josip, *Enciklopedija Slovenije: 8, Nos–Pli*, 1994, 277–278.
- WEISS, Peter, Slovensko (narečno) slovaropisje leta 1999, *Zbornik Slavističnega društva Slovenije* 10: *Slovensko jezikoslovje danes in jutri*, Slovenski slavistični kongres, Celje 1999, Ljubljana 2000, 185–194.
- WEISS, Peter, *Slovar govorov Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami*, poskusni zvezek A–H, Ljubljana 1998.
- WUTHE, Josip, *Raba frazeologemov v slovenskem tisku v Avstriji od januarja do marca 1994*, diplomatska naloga za dosego stopnje magistra filozofije na Filozofski fakulteti Univerze na Dunaju, *Gebrauch von Phraseolexemen in der slowenischen Presse in Österreich von Januar bis März 1994*, Dunaj – Wien 1998, 274 str.
- Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika*, ur. Marja BEŠTER, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, Ljubljana 1998.
- ZOREC, Marjeta (ur.), in Andreja Peček (ur.), *Slovenski pregovori in reki*, Ljubljana 2000.
- ZUPAN, Jakob, 500 slovenskih pregovorov, Dodatek časopisu *Illyrisches Blatt* 1832, št. 11–17.
- ZUPAN, Jakob, Slovenski pregovori, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1848, 64, 68, 72, 116, 182, 220.
- ZUPAN, Jakob, Slovenski pregovori, *Kmetijske in rokodelske novice*, 1849, 71.
- ŽAGAR, France., Poučevanje frazeologije v srednji šoli, *Jezik in slovstvo* 26 (1980/81), št. 5, 178–179.
- ŽAGAR, Mojca, MIKLAVC, Alenka, Zinka Zorko, (mentorica), *Živalska frazeologija in izrazje v romanu Na kmetih Ivana Potrča ter v prleškem*

narečju, Srečanje Mladi za napredek Maribora, 1998, Druga gimnazija Maribor, 48 f.

ŽELEZNIKAR, Ivan, Pregovori, *Slovenski glasnik*, 1859, 181.

ŽNIDARŠIČ, J., Pregovori in reki, *Letopis Matice slovenske za leto 1882 in 1883*, 371.

Viri in literatura (neslovenski)

- AHMANOVA, O. S., *Očerki po obščej i ruskoj leksikologii*, Moskva 1957.
- ALLEN, Irving Lewis, *The City in Slang*, New York–Oxford 1993.
- AMOSOVA, N. N., *Osnovy anglijskoj frazeologii*, Leningrad 1963.
- ANDREJČIN, L., GEORGIEV, L., itd., *B''lgarski t''lkoven rečnik*, Sofija 1955.
- APRESJAN, J. D., *Leksičeskaja sinonimika*, Moskva 1974.
- APRESJAN, J. D., *Leksičeskaja semantika*, Moskva. *Beiträge zur allgemeinen und germanischen Phraseologieforschung*, Internationales Symposium in Oulu 13.–15. Juni 1986, Oulu 1987.
- BEINHAUER, W., *1000 spanische Redensarten*, 1989.
- BÖTTCHER, K., itd., *Geflügelte Worte*, Leipzig 1981.
- BUCHHOLZ, M. B., *Metapheranalyse*, 1993.
- BURGER, Harald, BUHOFER, Annelies, SIALM, Ambros, *Handbuch der Phraseologie*. Berlin–New York 1982.
- CASARES, Julio, *Diccionario ideológico de la lengua española*, Barcelona 1988.
- CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Rječnik simbola, tretja razširjena izdaja*, Zagreb 1989.
- CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain, *Slovar simbolov, miti, sanje, liki, običaji, barve, števila*, Ljubljana 1993.
- CHLEBDA, W., *Elementy frazematyki*, Opole 1991.
- ČERMÁK, František, *Frazeologie a idiomatika*, v: J. Filipec, F. Čermák, *Česká lexikologie*, Praha 1985, 166–236.
- ČERMÁK, František, idr., *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Přírovnání*, Praha 1983.
- ČERMÁK, František, idr., *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Výrazy neslovesné*, Praha 1988.
- ČERMÁK, František, idr., *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Vyrasy slovesné, A–P, R–Ž*, Praha, 1994, 1995.
- ČERMÁK, František, idr., *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Frazémy jmenné a gramatické*, Praha 1988.
- DROSDOWSKI, G., SCHOLZE-STUBENRECHT, W., *Redewendungen und sprichwörtlichen Redensarten, Wörterbuch der deutschen Idiomatik*, DUDEN, Band 11, Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich 1992.
- FELICYNA, V. P., PROHOROV, J. E., *Russkie poslovice, pogovorki i krylatye vyraženija, lingvostranovedčeskij slovar'*, Moskva 1979.
- FELICYNA, V. P., MOKIENKO, V. M., *Russkie frazeologizmy, lingvostranovedčeskij slovar'*, Moskva 1990.

- FLEISCHER, W., *Phraseologie der deutschen Gegenwartsprache*, Leipzig 1982.
- FLEISCHER, W., Zur Bedeutungsbeschreibung von Phraseologismen, v: *Die Lexikographie von heute und das Wörterbuch von morgen, Analysen, Probleme, Vorschläge*, Berlin 1983, str. 187–206.
- FRIEDRICH, W., *Moderne deutsche Idiomatik*, München 1976.
- GAK, V. G., itd., *Francuzsko-russkij frazeologičeskij slovar*, Moskva 1963.
- GLASER, R., *Phraseologie der englischen Sprache*, Leipzig 1986.
- KASSIERER, E., itd., *Teorija metafor*, Moskva 1990 (zbornik).
- KOHEV, N. N., ROZENTAL', D. E., *Russkaja frazeologija*, Moskva 1986.
- KOLLER, W., *Redensarten, Linguistische Aspekte, Vorkommensanalysen, Sprachspiel*, Tübingen 1977.
- KOPALIŃSKI, Władysław, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 1987.
- KRAWCZYK-TYRPA, A., *Frazeologia somatyczna w gwarach polskich*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1987.
- KUNIN, A. V., *Anglo-russkij frazeologičeskij slovar* I, A–Q, II, R–Z, Moskva 1967.
- KUNIN, A. V., O sootnesennosti frazeologičeskikh edinic so slovom, *Voprosy frazeologii* 3, Samarkand 1970, str. 94–112.
- KÜPPER, Heinz, *Wörterbuch der deutschen Umgangssprache*, Stuttgart 1987.
- LAKOFF, G., JOHNSON, M., *Conceptual Metaphor in Everyday Language, Philosophical Perspectives on Metaphor*, Minneapolis 1981, str. 286–325.
- LARIN, B. A., *Očerki po frazeologii* (o sistemizaciji i metodah issledovanija frazeologičeskikh materialov. Istorija russkogo jazyka i obščee jazykoznanie), Moskva 1977.
- MATEŠIČ, Josip, *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb 1982.
- MEL'ČUK, I. A., O terminah "ustojčivost'" i "idiomatičnost'", *Voprosy jazykoznanija* 1960, št. 4, 73–80.
- MENAC, Antica, O strukturi frazeologizma, *Jezik*, Zagreb 1970/71, št. 1, 1–4.
- MENAC, Antica, Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije, *Filologija* 8, Zagreb 1978, 219–226.
- MENAC, Antica, O tavitološkim frazeoshemama, *Iz frazeološke problematike*, Zagreb 1980, 17–46.
- MENAC, Antica, TROSTINSKA, R. I., *Hrvatskosrpsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik*, Zagreb 1985.
- MENAC, Antica, ROJS, Jurij, *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik*, Zagreb 1992.
- MLACEK, J., *Slovenská frazeologia*, Bratislava 1984.
- MOKIENKO, V. M., *Slavjanskaja frazeologija*, Moskva 1980.
- MOKIENKO, V. M., *Zagadki russkoj frazeologii*, Moskva 1990.
- MOLOTKOV, A. I., *Osnovy frazeologii russkogo jazyka*, Leningrad 1977.
- MRAZOVIĆ, P., PRIMORAC, R., *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rječnik*, Beograd 1981.
- NIČEVA, K., SPASOVA-MIHAILOVA, S., ČOLAKOVA, K., *Frazeologičen rečnik na b''lgarskija ezik* I, A–N, II, O–Ja, Sofija 1974, 1975.
- PETRAK-MEISER, H., *Słownik frazeologiczny czesko-polski*, Lublin 1993.
- PILZ, K. D., *Phraseologie*, Versuch einer interdisziplinären Abgrenzung, Begriffs-

- bestimmung und Sistematisierung unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Gegenwartsprache, Göppingen, 1978.
- PILZ, K. D., *Phraseologie*, Stuttgart, 1981.
- PILZ, K. D., Allgemeine und phraseologische Wörterbücher. Brauchen wie überhaupt phraseologische Wörterbücher, *Beiträge zur allgemeinen und germanistischen Phraseologieforschung*, Oulu, 1987, str. 129–153.
- POPOVIĆ, M., O frazemu i zamjenljivosti njegovih elemenata, *Iz frazeološke problematike*, Zagreb 1980, str. 47–55.
- Problemy frazeologii, Issledovanija i materialy*, pod redakcij A. M. Babkina, Moskva – Leningrad 1964.
- RÖHRICH, Lutz, *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten* 1, 2, Dritte Auflage, Freiburg/Basel/Wien 1974.
- ROJZENSON, L. I., *Lekcii po obščej i ruskoj frazeologii*, Samarkand 1973.
- SCHEMANN, Hans, *Deutsche Idiomatik, Die deutschen Redewendungen im Kontext*, Stuttgart, Dresden 1993.
- SKORUPKA, Stanisław, *Słownik frazeologiczny języka polskiego* 1, 2, Warszawa 1967, 1968.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* I–V, Ljubljana 1970, 1975, 1979, 1985, 1991.
- SMIEŠKOVÁ, Elena, *Malý frazeologický slovník*, Bratislava 1974.
- SYCHTA, Bernard, *Słownik gwar kaszubskich I–VI in VII suplement* (I–IV, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, 1968, 1969, 1970, V–VII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972, 1973, 1976).
- ŠANSKIJ, N. M., *Frazeologija sovremenno ruskojazyka*, Moskva 1963.
- TREDER, J., *Frazeologia kaszubska a wierzenia i zwyczaje na tle porównawczym*, Wejherowo 1989.
- Voprosy frazeologii i sostavlenija frazeologičeskich slovaroj*, Materialy IX Vsesojuznogo koordinacionnogo soveščanija Baku, oktjabra 1964 g, Baku 1968
- WOTJAK, Barbara, in RICHTER, Manfred, *Sage und schreibe*, Deutsche Phraseologismen in Theorie und Praxis, 3. durgesehene Auflage 1994, Langenscheidt Verlag Enzyklopädie, Leipzig–Berlin–München–Wien–Zürich–New York.
- ŽUKOV, V. P., *Slovar' russkih poslovic i pogovorok*, Moskva 1966.

Research on Slovenian Phraseology – Present Situation and the Concept of a Phraseological Dictionary *Summary*

The author explains his connection to the Phraseological dictionary of the Slovenian language project. The article is based on his tasks connected to this project. At the Fran Ramovš Institute of the Slovenian language he is assigned to this project as the only researcher – and even that only with one fifth of his working hours. The

outline of the present situation in the research of phraseology is divided into two parts: the first describes the sources, and the second brings the outline of research in phraseology from the beginnings of the standard Slovenian Language until now. The basis for this outline is the exhaustive list of Slovenian phraseological bibliography included at the end of the article. After the outline of the situation in phraseological research the author presents a concept of a phraseological dictionary as a suggestion to be discussed. Besides his own views the author considers the opinions of Slovenian and foreign researchers, experience and published works. The author finds that the realization of a more or less demanding variant of the concept will mostly depend on the degree of qualification of those who will be involved in this project.